«بوزانتيون»
ارمنیجه یومی وسیاسی غزته . صاحب امتیاز ومدیر مسئولی
بوزانت كچیان
مطبعه واداره‌خانه‌سی باب عالی جاده‌سنده ۳۸ نومرولی
دائرۂ مخصوصه‌ده در

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. Տարեկան 7 մեճտ. վեցամսեայ 3½ն, եռամսեայ 2.— Արտասահման 40 Ֆր. վեցամսեայ 20, եռամսեայ 10. Թղթատարի ծախք մեր վրայ, բաց ի Բոսթ Ռէսթանտէ։

ՔՍԱՆ ՓԱՐԱ

ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ

ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱՄԵՆՕՐԵԱՅ

ՔՍԱՆ ՓԱՐԱ

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ԲԻՒԶԱՆԴ ՔԷՉԵԱՆ

Ի դիմաց Թերթին կ'ստորագրէ մի միայն
ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆԸ
Առ որ կ'ուղղուին ամէն գրութիւնք

PUZANTION
Journal Arménien Quotidien,
Politique, Financier et Littéraire
Directeur-Propriétaire
PUZANT KÉTCHIAN
Bab Aali Djaddéssi, No. 38.
CONSTANTINOPLE

Ա. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 255 — Կ. ՊՈԼԻՍ, ՇԱԲԱԹ, 1897 ՕԳՈՍՏՈՍ 30/11 ՍԵՊՏ. — 14 ՐԷՊԻ ԻՒԼ ԱԽԸՐ 1315. — 30 ԱՂՍՏՈՍ 1313 — Ա. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 255

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆՔ

ԼԵԶՈՒԻ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

Մտքի զարգացման, ճաշակներու փափկացման, բարոյականի բարձրացման երրեակ տեսակէտով, վերջին տարիներս նշանակելի յառաջդիմութիւն մը չենք կրնար ցուցնել մեր մէջ։ Եթէ բան մը ունինք, անոր ալ աւելի յետադիմութիւն անունը կրնանք տալ. զի մեր կարծեցեալ «բարձրագոյն» դասակարգակութիւն համբաւ հանեց ու այնքան ճշմարիտ զարգացած սերունդով մը, որքան իր քերթուածներովը, որք փոխանակ միայն կրնային ըլլալ Ազգին գլխուն։ Հայ ընկերութեան մէջ գեղեցկագիտութեան (esthétique) և բարոյականի ըմբռնումներն ու կիրառումներն այսօր աւելի յառաջացած վիճակ մը չեն ցուցներ քան նախորդ սերունդին օրով։ Չենք կրնար պարծենալ թէ նոր սերունդն իր նախորդէն աւելի պարկեշտ կամ բարեկիրթ է, և ... տեսակէտով Հակառակն հաստատողներու ամէն օր կ'հանդիպինք։ Չենք կրնար ցոյց տալ Հայ արհեստաւորութեան վրայ գեղեցկագիտական աւելի նուրբ ճաշակներ քան իր նախորդներուն օրով։ Մեր դպրոցական գործ, իր իմացական կողմովն ալ, բարոյական և ընկերական կողմովն ալ, կը ցուցնէ բոլոր անշուք և անսահման պատրանք մ'է։ Հաղորդակցութեան միջոցներու ...ին են միայն որ ընդհանուրէն Արևմտեան բարձրացման իրենց ... բարեկամութեամբ, բայց ժառանգական յարմարութեամբ, և այդ կամ այն մասնագիտութեան մէջ պատուաւոր դիրք մը չունին են։ Բայց անանկներ, քիչ մը աւելի, քիչ մը պակաս թուով, նախորդ սերունդին օրով ալ ունեցեր ենք, ինչպէս կ'ցուցնեն իր կենաց պատրաստուած ընտիր բժիշկներ, ճարտարապետներ, արուեստագէտներ, գրագէտներ ալ։

Մէկ կէտի վրայ միայն ճշմարիտ յառաջդիմութիւն կրնանք մատնացոյց ընել՝ այն է՝ աշխարհաբար հայերէնի վրայ։ Մեր կենդանի գրական լեզուին յղկումը և կանոնաւորումը մի կողմէ և գործածման տարածումը միւս կողմէ անհերքելի եղելու իրողութիւններ են զորս անխառն գոհունակութեամբ կրնանք արձանագրել։

Գրաւոր աշխարհաբարն այսօր աւելի քերականական, աւելի տրամաբանական է և աւելի քերծ օտարաբանութենէ քան 25-30 տարի առաջ գրուածը, և այսօր հայերէն թերթ աւելի կ'կարդացուի մեր մէջ քան նախորդ սերունդին օրով երբ թրքաբարբառ մամուլին ծանօթութեան շատ աւելի կ'կարօտէր ժողովուրդը։

Դպրոցական կրթութեան օգուտն հոս ակներև է. զի այսօր մեր երիտասարդներ ու չափահասներ որք քիչ շատ դպրոց տեսեր են թուրքերէն կրնան կարդալ ու կը կարդան բուն իսկ թուրք տառերով թերթերու մէջ, որ անժխտելի յառաջդիմութիւն մ'է, և հայերէն թերթերն ալ առանց թարգմանի դժուարութեան կ'հասկնան ու կարդան, ... վճարելով թէ ոչ, այդ չէ կարևոր, և հասկցողութեան սահմաններուն այս ընդարձակումն ալ ուրիշ ոչ նուազ կարևոր յառաջդիմութիւն մ'է։

Իրաւ է որ երբ ընդհանուր գումարն ընենք ծախուած օրաթերթերուն, հանդէսներուն և գիրքերուն, կ'փորձուինք կրիայի քայլին նմանցնել մեզի ունեցած յառաջխաղացումը։ Բայց կրիայի քայլ թէ մարդու քայլ, իրական, անհերքելի յառաջխաղացում մը կայ հոս. մինչ նոյնը չենք կրնար ըսել մեր նոր սերունդին մէկ մեծ մասին այսօրուան բարոյական, կրօնական, տնտեսական և վարչական գաղափարներուն համար՝ բաղդատմամբ նախորդ սերունդին գաղափարներուն։ Մեզ կը գոհանանք յառաջդիմութեան ապացոյց չափով մը կ'առնենք տոհմային կեանքի ... և է կէտին վրայ. Դժբախտաբար չափ աւելի են այն կէտեր ուր յետադիմութիւն միայն ունինք արձանագրելու։ Այս մասին իրողութիւն մ'ալ առաւել ... կ'ընծայէ մեզ՝ նոր գրական հայերէնին զարգացումը ... գրականութեան ու լրագրութեան և թէ ընտանեկան գործածութեան մէջ։

Ոմանք աշխարհաբարը դէպ ի գրաբարն տանելու ջանքեր ըրին, որք բարեբախտաբար ի դերև ելան. զի բնականին հակառակ կը գործէին։ Գրաբարն ունի ձևեր որք ալ չեն կրնար վերադառնալ ժողովրդային գործածման։ Իսկ մեր ... ղեկավարը լեզուի ձև մը ունի որ առանց օտարաբանութեան ըլլալու հասկնալի և ընդունելի է իրեն, թէ ցեղ շատ և հնագոյն ձևի մը դառնալ բանադրութիւն է։ Ամենօրեայ գործածական լեզուին ընաւ չընդունիր բանադրութիւն։

Ուրիշներ հակառակ ուղղութեամբ մի և նոյն ծայրայեղութեան մէջ ինկան, զանազան աշխարհաբարներէ և գրաբարէ փոխառնուած մտացածին, երևակայական լեզու մը հնարելով.— իրենց խելապատակին մէջ միայն գոյութիւն ունեցող մահիճի մը վրայ տարածելով խեղճ աշխարհաբարը, քաշելով երկարելով կամ կտրելով ու նետելով անոր զանազան անդամները՝ նոյն յաւակնական մահիճին ճզմելու յարմարցնելու ջանալով։ Բարեբախտաբար, անոնց ալ գրական փորձերն ի դերև ելան, և աշխարհաբարն իր կենդանութեան բնական ընթացքը՝ մերժելով ծայրայեղ աշխարհաբարեաններուն այս քմահաճ ձևերները նոյնքան ... ինչպէս և վճռապէս ... մեր գրաբարամոլներուն ... Ֆրանգերը։

Հիմակ հրապարակի վրայ գրողներէն ո՛չ ոք, ինչ տեսակ աշխարհաբար ըլլայ գրածը, մտքէն չանցներ աշխարհաբարը դէպ ի գրաբար տանիլ՝ առ ի սէր գրաբարի, կամ ամէն օր նոր քերականութիւն մը տալ մեր գրած լեզուին։ Քիչ շատ ամէնուս ալ կցուցնել է գրածնիս կարելի եղածին չափ քերծ կացուցանել օտարութենէ, մանաւանդ այն Թուրքերէն փոխառութիւններէ, որք դարերէ ի վեր լեզուին մէջ մուտ գտած՝ բնիկ տարր տիրապետած են անոր։ Մի կողմէ ժողովրդին հասկնալի ըլլալու ճիգը, միւս կողմէ մաքուր հայերէն գրելու ջանքն ... սահմանած են հաստատելու, զօրացնելու և ընդհանրացնելու առողջ, առոյգ, ճշմարտապէս գիտական աշխարհաբար մը, ընդունակ՝ գիտական, գրական, գեղեցկագիտական և ընկերական ամէն տեսակ գաղափարներ հեշտիւ արտայայտելու։

*** Ռուսահայ գրողներուն համար սովորական բանաձև մը եղած է պարծենալ թէ իրենք միայն գիտեն գրել կենդանի աշխարհաբար, թէ Պոլսոյ գրողները մեռեալ նեղմ լեզու մը կ'գործածեն յորմէ Տաճկահայք բան մը չեն հասկնար, և այս պատճառաւ տաճկահայ մամուլը չէ կարող ազդեցութիւն ունենալ, ևն. Մամուլին ազդեցութիւնը միայն բանագիտութեան, քերականութեան, կամ համաձայնութեան խնդիր մը չըլլալով, զանց կրնանք ընել խնդրոյն այն կողմը։ Բայց թէ արևելեան Հայք աւելի կ'հասկնան արևելեան հայ մամուլը քան արևմտեան Հայք՝ արևմտեան հայ մամուլն, ապացոյցի կարօտ կը թուի մեզ. զի արևելեան հայ մամուլն հաւանական ընթերցողներու գրեթէ նոյնքան թիւ մը կ'ուղղուի որքան արևմտեան հայ մամուլը, մինչ այս վերջինս ամէն օր և ամէն շաբթու շատ աւելի թիւ կ'տպէ քան արևելեան հայ մամուլը։ Տփղիս դեռ մէկ հատ հայերէն օրաթերթ (շաբաթը վեց թիւ տպող) չունի։ Ըսենք բուն բառը, Կովկասիոյ և եւրոպական Ռուսաստանի մէջ հայերէն թերթ աւելի չի կարդացուիր քան ասիական կամ եւրոպական Թուրքիոյ մէջ։ Հասկնալութեան խնդիրն ուրեմն նշանակութիւն չունի։

Եւ ի՞նչ գնով ռուսահայ մամուլը կ'փորձէ հասկնալի ըլլալ.— Իր մէջ ընդունելով ռուսերէն, վրացերէն, թաթարերէն և պարսկերէն ամէն բառեր, ոճեր և ասացուածներ որք քիչ շատ կ'գործածուին Կովկասիոյ ժողովրդին բերնին մէջ, որ պարբերաբար կրած է պարսիկ, թաթար, վրացի և ի վերջոյ ռուս տիրապետութիւն։— Թուրքիոյ հայ մամուլն այս գաճճիկ գիջումը չըներ օտարաբանութեան ռամկաբանութեան։ Կ'ջանայ հասկնալի ըլլալ միշտ և հանապազ հայերէն մնալու գերազանց և գերակշիռ պայմանաւ։ Երբ ասացուածին հիմն իսկ հայերէն չէ, գէթ ձևն հայերէն կ'կերպէ, մինչ ռուսահայ մամուլին մէջ հիմն ալ ձևն ալ, տառադարձն ու քերականութիւնն ամէն բան օտարութիւն կրնայ հաշել, ու ո՛չ ոք կ'բողոքէ։ Ռուսահայ գրողներէ ոմանք ուրիշներէն աւելի խղճամիտ են այս մասին, բայց օտար բառերն ու ոճերն իրենց համար չունին այն սոսկումը զոր մեր մէջ յետին թարգմանիչն ու երկրորդական խմբագիրն անգամ կ'զգան, երբ գրիչը ձեռք առնուն թարգմանածոյ կամ ինքնագիր բան մը արտադրելու։ Մեզ, Պոլսոյ գրողներս, (ըլլանք Պոլսեցի թէ գաւառացի) որ երբեմն «Հոսհոս» մակդիրով կ'մկրտուէինք ռուսահայ տեսակ մը դժուարահաճ և ինքնահաւան մամուլի մէջ, գէթ սա՛ ծառայութիւնը մատուցած ըլլալ կ'կարծենք թէ հասկնալի ըլլալու համար ժողովրդին հետեւելով հանդերձ՝ ժողովուրդն ալ դէպ ի մեզ քաշելու և անոր գործածած հայերէնն յղկելու, կոկելու ջանահեռ եղած ենք միշտ։ Եւ ամէն անաչառ դիտող պիտի վկայէ թէ արևմտեան Հայոց գրածը միշտ աւելի անխառն և զուտ հայերէն է քան արևելեան Հայոց մեծամասնութեան գրածը։

*** Այս է առասիկ ինչ որ վերջին տարիներու միակ գոհացուցիչ յառաջդիմութիւնը կ'սեպենք մեզ համար։ Եւ այս ընդհանուր դիտողութիւնն հարկ համարեցինք ներկայել՝ իբրեւ պատրաստութիւն լեզուի խնդրոյն նկատմամբ առաջիկայ քանի մը մանրամասն դիտողութիւններու։

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԼԵՀՔ ԵՒ ՉԵՀՔ, ՌՈՒՍՔ ԵՒ ԱՒՍՏՐԻԱՑԻՔ

Ռուսիոյ Լեհերուն և Նիքոլա Բ.ի միջև հաշտութիւնը,— զորմէ կ'խօսէր Բիւզանդիոն անցեալ օր Արտաքին Լուրերու բաժնին մէջ,— կարեւոր իրողութիւն մ'է որ Աւստրիոյ մէջ եւս իր արձագանգն ունենալ սահմանուած է։

Աւստրիոյ Կայսեր և աւստրիան ամէն դահլիճի անայլայլ քաղաքականութիւնն եղած էր շնորհներով և արտօնութիւններով սիրաշահել և զօրացնել Կալիցիոյ Լեհերն, իբրեւ պահեստի ոյժ մը Ռուսիոյ դէմ պատերազմի։ Կալիցիա Ֆրանց Յօզէֆ Կայսեր իշխանութեան ներքեւ գտնուող երկիրներուն մէջ Հունգարիայէ ետքն ամէնէն աւելի ինքնօրինութիւն վայելող նահանգն է։ Կալիցիոյ Լեհք կրթական, գրական, եկեղեցական եւ վարչական ամէն դիւրութիւններ վայելելով, երեք դրացի երկիրներու (Աւստրիոյ, Ռուսիոյ և Պրուսիոյ) Լեհերուն մէջ ամէնէն բարեբախտ համարուեցան, եւ գրականութեան մէջ միւսներուն առաջնորդ հանդիսացան։ Այնքան ազդեցութիւն և իշխանութիւն շահեցան որ Աւստրիոյ-Հունգարիոյ արտաքին գործոց նախարարը (Կոլուխովսքի) Լեհ մ'է, Աւստրիոյ վարչապետն ալ (Պատէնի) Լեհ մ'է, նմանապէս Կալիցիոյ նահանգապետը միշտ Լեհ մը եղած է, ևն։ Կալիցիոյ լեհ ազնուականները կ'լուսած առեւր այնքան հարստացան որ ռուսահպատակ լեհ ազնուականաց նախանձը շարժել սկսան։ Անոնք խորհեցան թէ իրենք ինչո՞ւ չհետեւին իրենց դրացի ազգակիցներուն օրինակին, այսինքն՝ ինչու հաճելի չըլլան տիրող կառավարութեան, անոր շնորհիւ արտօնութիւններ եւ դիւրութիւններ վայելելու համար։ Վարշաւայի Լեհերը, մեծերէն սկսեալ, որոշեցին Ռուսիոյ նկատմամբ իրենց քէնի պէս պաղ ընթացքը փոխել, և կառավարութեան եւ ան ձնորհութեան ... Զարերուն, մոռնալով ինչ որ Մուրավիէվ զօրավարն եւ ռուս զօրքերը վերջին ապստամբութեան առթիւ ըրին ի Լեհաստան։

Աւստրիոյ Կայսր այցն ի Բեդերպուրկ եւ Պալքանեան Պետութիւններուն ուղղուած ռուսեւաւստրեան շրջաբերականը թէ զգուշանան ... պատերազմին մասնակցելէ՝ քաջալերեցին ռուսահպատակ Լեհերը ռուս կառավարութեան մօտենալու, ցոյց տալով Լեհերուն թէ Ռուսիոյ և Աւստրիոյ պատերազմի հաւանականութիւնն ա՛յնքան հեռաւոր է որ խոհեմութիւն չէ այնպիսի պատահականութեան մը սպասելով զուրկ մնալ Ռուսիոյ կայս. կառավարութեան շնորհներէն. զի ռուսահպատակ Լեհերուն հաշիւն այն էր որ երբ Ռուսիա պատերազմի բռնուի Աւստրիոյ հետ՝ ինք ալ հարկադրուի գիջումներ ընել Լեհաստանի վարչութեան մասին։ Ազգային յոյսն ալ, անհատական շահն ալ պարտ կ'ընէին իրենց վրայ՝ անցածը մոռնալ, տիրող իշխանութեան վստահութիւնը շահիլ, եւ այն վստահութեան շնորհիւ իրենց ժողովրդին բարոյական ու նիւթական բարօրութեան հետամտիլ։ Երիտասարդ Զարն հասկցած իր լեհ հպատակաց երեւելիներուն այս բաղձանքն, ու չմերժելու իմաստութիւնն ալ բարութիւնն ունեցաւ։ Անամով պատրաստուեցաւ մերձեցում մը, և արդիւնքն այն եղաւ որ (ինչպէս լեհ թերթ մը գրեց անցեալ օր) ո՛չ մէկ Զար ի Վարշաւա նոյնքան սիրով եւ խանդավառութեամբ ընդունուած էր որքան Նիքոլա Բ., Ռուսահպատակ Լեհերն ալ շատ շահած պաշտօնի և ազդեցութեան պիտի բարձրանան Ռուսիոյ մէջ, ինչպէս Կալիցիոյ Լեհերը բարձրացեր էին Աւստրիոյ մէջ, և այն ատեն լեհ ազգութիւնը մէկի տեղ երկու կեդրոն պիտի ունենայ, Լեմպերկ ու Վարշաւա միանգամայն, եւ որովհետեւ ռուսական Լեհաստան աւելի ազգամարդ, աւելի հարուստ եւ աւելի զարգացած երկիր մ'է, գուշակողներ կան թէ օր մը Վարշաւա պիտի գերազանցէ զԼեմպերկ։

Մի կողմէ Աւստրիոյ և Ռուսիոյ միջեւ բարեկամական յարաբերութեանց մտերմանալուն, միւս կողմէ Ռուսիոյ Լեհերուն ռուս տարրին հետ հաշտուելուն հետեւանքն այն պիտի ըլլայ որ Աւստրիոյ Լեհերը սակաւ պիտի կորսնցնեն իրենց արդի գերակշիռ ազդեցութիւնը։ Քանի որ Ռուսիոյ Լեհերը զօրանան շնորհիւ Նիքոլա Բ.ի հաշտ քաղաքականութեան, Աւստրիոյ Լեհերուն ազդեցութիւնը նոյն համեմատութեամբ պիտի կոտրի, և քանի որ հեռաւոր հաւանականութիւն մ'իսկ չմնայ Ռուսիոյ հետ պատերազմի, Վիեննայի Արքունիքն այնքան պէտք պիտի չզգայ բացառիկ գիջումներ ընելու Կալիցիոյ ներկայացուցիչներուն։

*** Այս միջոցիս շատ շփոթ դրութեան մէջ են Աւստրիոյ ներքին գործերը։ Վարչապետ Պատէնի, այն հրամանագրերով որ գերման և լեհ լեզուներուն հաւասարութիւնը կ'հաստատէին Պոհեմիոյ մէջ, Չեխերը լիովին չգոհացուց, իսկ Գերմաններն այնքան կատղեցուց որ ասոնց արդի կուսակցապետը՝ Շէօնէրէր՝ Պիսմարքի եռանդուն սքանչացող, համարձակ կ'յառաջադրէ Աւստրիոյ գերման գաւառներուն բաժանումն և Գերմանիոյ հետ միացումը։ Կայսրն, ուղղակի գահաժառանգ չունենալով, կ'բաղձար երկիրն ապագան ապահով հիման վրայ դնել՝ ներքուստ սիրաշահելով նախանձընդդէմ տարրերն և արտաքուստ՝ վերջնական համաձայնութեան մը գալով Աւստրիոյ բնական թշնամիին՝ Ռուսիոյ հետ։ Բայց այս քաղաքականութիւն առ այժմ չյաջողեցաւ Գերմանաց մասին։ Ասոնք ձեռնպահ մնալով, կամ դէմ դնելով, անկարելի կ'ընեն շատ մը կարևոր գործողութիւններ, և նախ քան զամենայն Հունգարիոյ հետ պետական պայմանադրութեան նորոգումը։ Գերմանիոյ մամուլն աղաղակ կ'բառնայ թէ Աւստրիոյ Գերմանք կ'հարստահարուին՝ Չեխերն և այլ մանր մունր տարրերը սիրաշահելու համար, եւ ցոյց կու տայ թէ Գերմաններն իրեն դէմ ունենայ, Վիեննայի Դաչինքն Երրեակ Զինակցութիւնն ալ չի կրնար պահպանել. զի Գերմանք կ'սպառնան մինչեւ իսկ անգամ չկարդել տարեկան Աւստրեան Պատգամաւորութեան, որ արտաքին քաղաքականութեան հաշիւը կ'առնու։

Աւստրեան Խորհրդարանին արդի մեծամասնութիւնը կազմող տարրերը, Չեխերը, Լեհերը, Պահպանողականներն և Կաթոլիկները, գիտնալով վարչապետին անձուկ դիրքը, զիջումներ կորզելու կ'նային։ Պատէնի կոմսն անոնց ժողովոյն ծանոյց անցեալ օր թէ այսուհետեւ այս տարրերէ կազմուած մեծամասնութեան պիտի յենու, եւ պիտի ընդունի անոնց հիմնագիրն, որուն համեմատ հարկ կ'ըլլայ նահանգային ժողովներուն իշխանութիւնն աւելցնել՝ պակսեցնելով կեդրոնական Խորհրդարանին իշխանութիւնը։ Այս մեծամասնութիւն կ'պահանջէ նաեւ որ ազատամիտ կամ հրէամիտ նկատուած ամէն նախարարք քաշուին, որով ի վերջոյ Պատէնի կոմսն ալ հրաժարիլ պիտի հարկադրի։ Վերջին եզրակացութիւնն այն պիտի ըլլայ որ կաթոլիկները ձեռք ձեռքի տալով ազդեցիկ վարչութիւն մը պիտի կազմեն, եւ հրէամիտ մամուլին ոյժը պիտի կոտրի։ Բայց այն ատեն ալ նոր վտանգներ պիտի ծագին. զի Աւստրիոյ կաթոլիկները կ'պաշտպանեն Պապին քաղաքական իշխանութեան վերահաստատումը, կամ Հռոմին ... Պապին, եւ այսպիսի կարծիք դաւանող աւստրեան իշխանութեան մը հետ Իտալիոյ բարեկամութիւնը զինակից չի կրնար մնալ։ Քանի որ Գերմաններն ալ իշխանութենէ դուրս թողուին, Պերլին դժգոհ կ'ըլլայ, եւ այն ատեն Գերմանիոյ հետ զինակցութիւնը կ'խախտի։ Ըսել է թէ Երրեակ Զինակցութիւնը կարծուածին չափ անխախտ հիմերու վրայ չի կենար։

ՕԼՏ ՃԷՆԹԼՄԸՆ

ԱՐՋԱԿՈՒ ԾՈՎԱԿ

Շամիրամայ գետին ակը նկարագրելու առթիւ կ'ըսէինք թէ գաւառաց մէջ բնական գեղեցկութիւններ կան որք ոչ միայն կրնան մրցիլ աշխարհի զանազան մասանց, նոյն իսկ Զուիցերիոյ համբաւեալ գեղեցկագոյն վայրերուն հետ, այլև կ'գերազանցեն իսկ զանոնք բազմաթիւ հանգամանքներով, չնայելով թէ բոլորովին իրենց նախնական—բնական վիճակին թողուած են, առանց արուեստական ձևափոխութիւններ կրելու։ Այսօր կ'նկարագրենք այդ գեղեցկութեանց շարքէն Արջակու Ծովակն, որուն մէկ բաղդատութիւնը Ցիւրիխի, Լուչեռնայի, Նէօշաթէլի եւլն լճերուն հետ—առանց ի նկատ առնելու այդ վերջնոց կրած բարեփոխումներն եւ արուեստական շինութիւնները—բաւական է հաստատելու թէ Փոքր Ասիոյ բարձրաւանդակներն ու լեռնացամէջներն ոչ ինչ նուազ օժտուած են ի բնութենէ, թէպէտ անոնց յարգը ճանչնալու և յօգուտ ի կեր արկանելու գաղափար, գիտակցութիւն և տրամադրութիւն չկայ այն կողմերու բնակչաց վրայ։ Որով մինչ Զուիցերիան լիճերը թէ՛ բնիկներու եւ թէ՛ բիւրաւոր օտարներու անհամար այցելութեանց կ'արժանանան, Արջակու ծովակին նման ... խուլի տեսարաններ անծանօթ, անտես, անայց և անյիշատակ կ'մնան տարիներով և թերեւս դարերով։ Այս կարգէն են նաև Խարբերդու Ծովք լիճ, և Ախլաթու ու Գուլանըխի Նազլու և Խաչլու լիճեր։ Այլ մեք այսօր Արջակու Ծովակին վրայ միայն խօսինք, ուրկէ անգամի թողլով խօսիլ միւսներուն վրայ։

*** Արջակու ծովը կ'կինայ Վանայ արեւելեան կողմը ճիշդ 6 ժամ հեռի ընդարձակ բարձրաւանդակի մը վրայ, որ Վանայ ծովէն բարձր է աւելի քան 1300 ոտք։ Այդ անունն առած է անշուշտ իր եզերքին մօտ գտնուող Արջակ գիւղէն, որ շրջակայ բոլոր գիւղերէն աւելի մեծ ու աւելի կարեւոր է։ Չի կրնար ըսուիլ թէ ընդհակառակը ծովակն է որ իր անունը տուած է գիւղին, զի այդ պարագային ծովեզերեայ միւս գիւղերն ալ պէտք էր որ անոր անունն առնէին, մինչ աւելի բնական է ենթադրել թէ մեծագոյն գիւղն է որ իր անունը տուած է ծովակին։ Այլ ինչ որ մեք ծովակ կոչեցինք, պարզապէս լիճ մ'է, 4 քիլոմեթր լայնութեամբ և 12 քիլոմեթր երկայնութեամբ։ Սակայն տեղացիք ծով կ'կոչեն զայն, չկրնալով զանազանել լիճ ու ծովու տարբերութիւնները։ Ուրպէս միշտ ծով կոչած են նախնիք Փոքր Ասիոյ բոլոր լիճերն ընդհանրապէս, թէպէտ անոնցմէ ոչ մին իրապէս արժանի է այդ անուան։ Բայց Արջակու ծովակն եթէ տարածութեամբն հազիւ լիճ կրնայ կոչուիլ փոխանակ ջրաշեղջ մը համարուելու պարզապէս, իր ջրոյն հանքային խիտ բաղադրութեամբ, անհուն լեղութեամբ և քամմնեցուցիչ դառնութեամբ ճշմարիտ ծովու իրական յատկութիւնն ունի։ Աւելի թանձր ու լեղի է քան նոյն իսկ Վանայ ծովուն ջուրը, որ թէ ալ իր կարգին աւելի թանձր և աղի է քան Միջերկրականի։ Գալով ջրոյն հանքային բաղադրութեան, Վանայ ծովուն նման ամէնէն աւելի բորակային նիւթն է որ կ'տիրէ մէջն, ուստի մինչ անկից բիւրեղացեալ բորակ բերելու համար մասնաւոր աշխատութեամբ ածուներ բանալ և ծովուն ջուրն անոնց մէջ առնելով արեգական տակ ձգել պէտք է որ չորանալով բորակը գտնուի մնայ, Արջակու ծովուն եզերքն առանց այդպիսի արուեստական միջոցներու բորակի բիւրեղացում կ'կատարուի, լոկ արեգական ազդեցութեամբ և ջրոյն աւելի շատ թանձր բաղադրութեան շնորհիւ։ Դժբախտաբար Արջակայ բնակիչք, ամէնքն ալ գիւղացի, չեն գիտեր օգուտ քաղել անկից ու վաճառականութեան նիւթ ընել։ Այդ առ առաւելն իրենց պէտքերուն միայն կ'գործածեն բնութեան ինքնաբերաբար պատրաստած բորակն, որ լուացքի ու օճառի պէտքի տեղ կը ծառայէ։ Աւելորդ է ըսել թէ ոչ ոք գիտէ թէ որքան խորութիւն ունի Արջակու ծովակը։ Բնիկներու աւանդական կարծիքն այն է թէ Վանայ ծովէն աւելի խոր է, ու գետնի տակէն անոր հետ հաղորդակից։ Բայց հարկ չկայ ըսել թէ բոլորովին անտեղի է այս ենթադրութիւն, քանի որ իր մակերևոյթ անկից բարձր է, և բնագիտական օրէնքով երկու իրերահաղորդ ամաններու մէջ գտնուած հեղուկը միևնոյն բարձրութեամբ մակերես կ'ունենայ։ Ուրեմն Վանայ ու Արջակու ծովերն ինչպէս արտաքուստ, նոյնպէս ի ներքուստ իրարմէ հեռու կցուած չեն՝ քանի որ միևնոյն բարձրութիւնը չունին իրենց մակերևոյթ։ Աւելի վերագոյն բարձրաւանդակի մը վրայ ըլլալով, Արջակու ծովակն աւելի ենթակայ է ցրտութեան քան Վանայ ծովը. ուստի և ամէն ձմեռ ամբողջովին կ'սառի. ու միապաղաղ տափարակ դաշտ մը դառնալով՝ կ'ծածկուի թանձրակոյտ ձիւներու տակ, շրջակայ գետիններէն որոշուելու իսկ անկարելի ըլլալով։ Մարդիկ և անասունք վրայէն

կ'անցնին կ'գտնան առանց զգալու թէ հաստատուն վիճակի վերածուած ճնշումէ լկի վրայ մը վրայ են որ կ'քալեն, կ'երթան ու կուգան։

** Ծովակին փոքրիկ ծաւալն անհերքելի բրած է նաւագնացութեան պէտքն իր վրայ, բայց մի միայն կրօնական ու հաճոյքի համար սքանչելի յարմարութիւն ունի նաւակներով ու մակոյկներով վրան պտոյտներ ընելու համար, ինչպէս ձմեռներն ալ վրան չմշկելու։ Բայց այդ կողմերու գիւղացւոց համար ինչպէս կարելի է կռանքի նշանակութիւնն այդքան ներքուրէն ըմբռնել՝ ամառը նաւակներով, ձմեռն ալ չմշկելով զուարճանալու համար։ Դեռ այնքան չեն զարգացած։

Ուստի այսքան գեղեցիկ լիճ մը առանց ամենափոքր օգտի կ'մնայ ու կ'կանգնի գործէ ի վեր արեւուն հանդէպ ի զուր ծածանելով իր վէտ վէտ ալիքներն և դղրդելով իր լայն և ամայի եզերքներու.—զի ոչ մէկ գիւղ ուղղակի իր եզերքը կառուցուած է, այլ ամենքն ալ մէյմէկ քիչ հեռու են, որովհետեւ ամէն գարուն կ'աճի այս ծովակն իր չորս կողմերէն միանգամայն, ընաւ որեւէ ոչ մի տեղ բնական կամ արուեստական թումբով զսպուած չէ, և ամառն ու աշունն կ'նուազի թէ՛ չոգիացմամբ և թէ՛ իր մէջ վազող բոլոր վտակներուն ու հեղեղատներուն միանգամայն ցամքելէն։ Ուստի, իր չորս կողմի եզերքներն ալ անբնակ և ամայի են։ Կէս ժամ հեռաւորութենէ գիւղերու չորքը կ'սկսի, որոց մէջ գլխաւորն Արճակ գիւղն է, յետոյ Կուրդան Թառաղոնիս գիւղն, ուր 10 տարի չափ վարժարան պահեց Միացեալ Ընկերութիւնը Սանասարեանի նպաստով, որ իր մահուամբ դադրելով վարժարանն ալ գոցուեցաւ։ Բայց քանի որ Միջագետս գետեր չունի, ինչպէս չի ցամքիր, չի սպառիր այս փոքրիկ լճակ, թերեւս հարցնեն ոմանք. Միութիւնն այսպէս պիտի պատասխանէ անշուշտ. Արեգակը կրնայ չոգիացնել միայն մաս մը մը տարուէ տարի կ'ընդունի անկիւն ձիւներէ ու անձրեւներէ միակ բուն սկզբնական գանձուածն, հանքային լերի հեղուկն անսպառ կը ցենայ հասկանին, մինչեւ ո՛վ գիտէ երկրաբանական ինչ յեղաշրջումներով մը կ'իրստի կամ ստեղծի ու մեծամեծ լիճ մը դառնայ գրաւելով շրջակայ դաշտերը։

** Այլ թողունք խօսիլ բնաբանական կողմերու վրայ և դառնանք ըսել թէ այս վճիտ ու ականակիտ ծովակն ինչ բանի կրնայ ծառայել բոլոր իր ներկայ վիճակովը։—Բանի որ Վանայ ծովէն, ինչպէս և անոր շրջակայ ամենայն բարձր է, ջրանցքի մը բացմամբ օր մը կարելի է անոր ջուրն առնել և իրմէ ցած գտնուող դաշտերն ոռոգելով փոխելով անոր Վանայ Այգեստան և ձերծակայ դաշտագետիններըը։ Անհնարին ըլլալու չափ դժուար բան մը չէ այս, երբ ի նկատի առնուի թէ իրր 1300 ոտք բարձրութիւն ունի Արջակու ծովակն Վանայ վրայ. 6 ժամ տարածութեան մը վրայ երկնցած ըլլալով՝ անզգալի անհաւասարութիւն մը միայն կ'ունի, հետեւաբար դիւրին է արուեստական ջրանցքի մը բացումն ու կերտումը, զի ջուրն ինքնին պիտի վազէ անոր մէջէն հոսանքն ի վար ուղղութեամբ, եւ հետզհետէ ծծուելով ճամբու հողերէն աստիճանաբար պիտի կորսնցնէ ծովջուրի յատկութիւնն և պիտի դառնայ ոռոգելու և արգաւանդելու յարմար հեղուկ մը։ Կարելի չէ երեւակայել թէ բուսային և անկային, հետեւաբար նիւթական ինչ բարգաւաճման պատճառ կրնայ ըլլալ այսպիսի ջրանցք մը, եթէ երբեք բացուի, ինչպէս չատ անգամ մտածուած է։ Աւելորդ է ըսել թէ դրամական միջոցի համար չէ անտեսական ընդարձակ ծրագիրներու կամ մտածումներու գործադրութեան։ Մ. ՆԱԹ.

***

(ՎԱՆ. ԽՄԲ.—Բանի որ Արջակու ծովակին ջուրը Վանայ ծովուն ջուրէն ո՛լ աւելի աղի, ո՛լ աւելի թանձր է, այլինքն Մեռեալ ծովու ջուրին հաւասարելու բան չէ մնացեր, չենք հասկնար թէ այսպիսի ջուր մը մօտակայ դաշտերուն մէջ ջրանցներու միջոցով տարածելէն ինչ շահ կ'ակնկալէ մեր գաւառացի յարգոյ աշխատակից։ Անուշ ջուրի հոսանքներու (Տիգրիս, Եփրատ, Արածանի, ևն.) սո՛վ կայ այն ջրալից երկրին մէջ որ ջրանց բանալու աշխատանքն ու դրամը գործածուին Արջակի ծովակին անշահ ջուրին համար։ Մեք չատ հեղ ծրագրեր կարդացեր ենք Եփրատի և Տիգրիսի ջրանցներ բանալու, նաև Վանայ ծովը՝ նաւարկութեան համար՝ Տիգրիսի և հետեւաբար Շաթ-էլ-Արապի հետ միացնելու նպատակաւ։ Արդէն ջրանցները բացուած են ամենուրեք միայն անուշ ջուրի ոռոգման համար, ո՛չ թէ ծովի ջուրի։ Միջագետք ի հնումն ծածկուած էր Եփրատի և Շաթ-էլ-Արապի ջրանցներով։ Հիմա Եգիպտոսի երկրագործութիւնն իր գոյութիւնը կ'պարտի Նեղոսի ջրանցներուն։ Բայց Արջակի ծովակն այս պատուոյն արժանի չենք սեպեր։ Ջենք ալ կարծեր որ այնքան աղի ջուր մը ոռոգած հողերէն ծծուելով անուշնայ։ Ցամաքմամբ և չոգիացմամբ, լոկ ջրային մասն է որ կ'պակսի, աղը կը մնայ, և մշակելի հողերուն երեսն աղի խաւ մը կ'տարածուի ու կը թանձրանայ հետզհետէ, որ օգտակար կրնայ ըլլալ այն մարգագետիններու միայն որոց մէջ կենդանիք կ'արածին, բայց ո՛չ արմտեաց, բանջարեղինաց կամ ընդեղինաց մշակութեան, որք անուշ ջուր կը խնդրեն. իսկ կենդանիք՝ աղի խոտ և աղի հող կ'փնտռեն, իրենց կազմութեան մէջ աղի բնական պէտքն հոգալու համար։ Այն կողմի երկրագործք այս աղի լճերուն միայն աղին պէտք ունին, և աղն այնքան առուղ կ'գտնեն որ միշտ աղ կ'փախցնեն Հանրային Պարտուց Վարչութեան պաշտօնեաներուն ուշադրութենէն։)

ՀԱՇՏՈՒԹԻՒՆ

ՕՏԵՍԱՅԷ կ'հեռագրեն թէ Մ. Նէլիտով հրաման ստացեր է Սեպտ. 2/14ին մեկնիլ Կ. Պոլսէ, եթէ մինչեւ այն ատեն խաղաղութեան նախաշաւիղք վերջնապէս ստորագրուած չըլլան։

ԿՐԵՏԷ.—Բացարիկ կառավարութեան խնդիրը պիտի կարգադրուի Թուրքեւ հելլէն հաշտութիւնը կնքուելէ յետոյ։

—Հանեայէ կ'գրեն թէ ռուս ծովակալն անցեալ Շր. մեկներ է Սուտայէ։ Բչ. ալ ծովակալ Բանէվարօ Իտալիա ուղեւորեր է։

—Դնդ. Չէրմսայի կողմէ զրկուած երեք յանձնաժողովները՝ քննելու համար իսլամաց ստացուածքները Գանեայի մէջ, վերադարձեր և տեղեկագրեր են թէ արեւելեան մասին մէջ այդ ստացուածոց կրած վնասն հարիւրին 20 է, կեդրոնին մէջ՝ 15-20 և արեւմտեան մասին մէջ 30։

—Հանեայէ կ'գրեն Սեպտ. 6 թուով թէ կրետէի պաշարման պատճառներն անհետացած և ապստամբք ինչ ինչ պայմաններով բացարիկ կառավարութիւնն ընդունած ըլլալով, ծովակալք որոշեր են պաշարումը վերցնել Սեպտ. 10ին (Ն. Տ.) այսինքն երեկուընէ վերցուած պիտի ըլլայ։ Իւրաքանչիւր ծովակալ իր շրջանակին հրամատարութիւնը պիտի կրնայ յանձնել նաւային կամ ցամաքային սպայի մը։ Ծովակալք խնդրեր են կառավարչէն որ զինուոր չեզոքները զէնքերնին ըլլան՝ նախ ի Գանեա և յետոյ պաշտպանեալ ուրիշ տեղերու մէջ։ Օսմ. իշխանութիւնք և զինուորք պիտի կատարեն զէնքերնկէցութիւնը։

—Ծեխլատ փաշա Րէթիմօ և Գանեա գացեր է։

—Գանեայի ապստամբք եղեք հաւեր վերադարձեր են։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ Երեսփ. ժողովն հաշտութեան նախաշաւիղ պայմանաց ստորագրուելէն առաջ ի ձեռս պիտի գումարի՝ վաւերացնելու փոխառութեան յատկացեալ հասոյթները։

ԱԹԷՆՔԷ կ'գրեն թէ Գէորգիոս Թագաւորին փափաքանօք, կառավարութիւնն ետ կեցեր է դատելէ այն հարիւրաւոր չափ սպաներն որք պատերազմի ատեն գոհացուցիչ վարմունք չեն ունեցած։ Աւելին աւելի յանցաւոր սպայք միայն զինուորութենէ պիտի վտարուին։

ԹԵՍԱԼԻՈՅ յառաջիկայ տարուան հունձքերուն համար Յունաստանի լրագիրք թէեւ գրած են որ վտանգի մէջ կ'գտնուին, սակայն Սաւպաշ կը ծանուցանէ թէ Բ. Դուռն հրամանաւ Թեսալիոյ քաղաքային ու զինուորական պաշտօնեայք հարկ եղած միջոցները ձեռք առած են դիւրացնելու իրենց տեղերէն հեռացած երկրագործներու վերադարձն, որով այդ կարգի վտանգ մը գոյութիւն չունի։

ԱԹԷՆՔԻ մէջ պատերազմական ուղղութիւնները վերջերս միթինկ մը կազմեր են, բայց ժողովուրդը չէ մասնակցեր։

ԲԱՐԻԶԷ կ'հեռագրեն թէ, կ'ըսէ Սաւպաշ, Ֆրանսա, Անգլիա և Ռուսիա որք յանձն առած էին երաշխաւորել պատերազմի տուգանքն, այս մասին ստուգակալին բարեացակամ ձեռնարկ մը չեն ըրած։ Կ'կարծուի թէ Ֆրանսա և Ռուսիա հոս կեցած են իրենց խոստումէն և յուսալի չէ որ Անգլիա միայնակ կատարէ յանձնառութիւնը։ Այս պարագաներէն կ'երեւի թէ գործերը տակաւին իրենց վիճակին մէջ կ'մնան։

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ծովակալք, կ'ըսէ Բոռ. Վրոնփքէնց, բացարձակապէս որոշեր են յետ այսուհետեւ չընդունիլ ապստամբաց ազերսները։

ԷՏԻՐՆԷԻ Սարայ Իչի անուն տեղն երէկուընէ սկսեալ երեք օր տեւելու պայմանաւ ժողովրդական զբօսանքներ սկսան։ Մտից հասոյթը պիտի յատկանայ Բարեգործական Պազարին։ Հանգիստայրերն մէկ կողմը նկարներու փոքր ցուցահանդէս մ'ալ կազմակերպուած է։

ԴԵՍՊԱՆԱՑ աջի օրուան գումարման մէջ, կ'ըսէ Իգտամ, կատարեալ պէս համաձայնութիւն գոյացած ըլլալով, Թոփհանէի գումարումն յետաձգուեր է։

ՀԱՇՏՈՒԹԵԱՆ կնքումն այնչափ ապահով կ'նկատուի որ Բարիզի սակարանին մէջ վրոյց ելեր է թէ Նախաշաւիղ պայմանք ստորագրուած են։

ՀԱՆԵԱՅԷ կ'գրեն թէ չղթայէն դուրս գտնուած գիւղերու եւ քաղաքին միջեւ հաղորդակցութիւնք ապահովուած ըլլալով, երթեւեկութիւնք կ'կատարուին։ Րէթիմոյի ռուս գնդապետն անցեալ Ուր. յանձն առեր է կէս գումարտակ ռուս զինուորով դրաւել քաղաքին արեւմտեան կողմն գտնուած Բոմպիսի աշտարակը։ Կ'ըսուի թէ չղթային վրայ գտնուած միւս տեղերը ռուս զօրքեր պիտի դրուին։ Քրիստոնեայք մեծ թուով քաղաքներն ու գիւղերը կ'երթեւեկեն, որով Գանեայի կայքն անկարգութիւններ իսլամաց և քրիստոնէից միջեւ կ'յուսացուի որ Գանեայի անգլ. հրամատարը կարծռոր տնօրինէ երկուց փոխադարձ համաձայնութիւն գոյացնելու։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆ.—Վերջին ոսուրհանդակաւ առնուած լրագիրք Սեպտ. 6 թուով սա տեղեկութիւնները կ'հաղորդեն.—Բուրամի հովտաց ապստամբներու գտնուած տեղին հարաւային արեւմտեան կողմէն չահեկան լուրեր կ'առնուին։ Պալի—Խէլի մեկուսացեալ փոքր ամրոցն, յորում անգլիացի հարիւրապետ մը զօրախումբով պաշարուած էր, երկու հազար ապստամբներէ, ազատուեր է։ Պաշարեալք հինգ ժամ կատաղօրէն կռուեր են։ Այն պահուն երբ պաշարողներն, որք Աֆրիտիներէ կ'բաղկանային, դուռը խորտակած էին կացիններով, անգլիացի հարիւրապետ օգնութիւն ստացեր է՝ Բալաչչիսեայի մօտ Հասան—Ալեւէ զրկուած։ Այս վերջին կայանն հասեր է Սիբպայիներուն այլ մը որ լուր տուեր է թէ Աֆրիտիներն օգնութեամբ Ուազազտներու և մեծ թուով գրաւած են Բուրամի հովտին տիրող բարձունքներն և կ'պատրաստուին հովտին վրայ յարձակելու։

—Հանկուէ կ'հեռագրեն թէ 17,000 ապստամբ ցեղականներ կ'գրաւեն Սամանա լերանց կիրճերը։ Առաջին զօրքախումբ մը ճամբայ ելեր է Ազակմիրի և Դուբլի Օրաքզայիներն պատժելու։

—Եամրուտէ կ'ծանուցանեն թէ այն ցեղից հրացանակիրներն ու հրամատարն որք Լուտիի—Բոդալի պահականոցը կը գտնուէին, և որք այդ պահականոցի գրաւման պահուն յաջողած էին թշնամեաց կարգերը ճեղքելով դուրս ելնել, ողջ առողջ Եամրուտ ժամաներ են իրենց զէնքերովը։ Եամրուտ կ'գտնուի Բէշաւարի և Խայպարի կիրճին միջեւ։ Հրացանակիրք եւս անհետ գտնելութիւն զգեր են։ Ասոնց որ են երթալ անտնելու իրենց ջնջողքն ու ազգականներն որք կ'նկատին խիստ մօտը գտնուած Մուլլակոյի անուն տեղը։ Ի Լուտի—Բոդալ անգլիահնդիկներ ունեցեր են 4 մեռեալ և 3 վիրաւոր. ի Պալի—Խէլ 2 մեռեալ և 1 վիրաւոր։

—Նէրատէի մէջ կառավարութիւնն արգիլեց շրջաբերութիւնն մէկ քանի իսլամ լրագրաց որք գրգռիչ հրատարակութիւններ կ'ընեն հնդիկ կառավարութեան դէմ։

ԳԵՐՄԱՆԻԱ.—Վերջերս Մայն գետին մէջ, մերձ ի Ֆրանքֆորդ, հին դրամներ գտնուած ըլլալով, չոգեշարժ մեքենայով մը նոր խուզարկութիւններ կատարուեցան։ Այս աշխատութիւն սքանչելի արդիւնք տուաւ։ Երեք հարիւր կտոր ոսկի դրամներ գտնուեցան զանազան մեծութեամբ, որոց Թուականները կ'վերաբերէին վերջին դարուն և ներկայ դարուն սկիզբին, մանաւանդ Վեսթֆալիի Թագաւորութեան, Նաբոլէոն Ա.ի, Լուդովիկոս ԺԶ.ի և ԺԸ.ի օրերուն։ Կ'կարծուի թէ այս դրամներ կ'պատկանին Ֆրանսական պատերազմական գանձի մը որ 1813ին Ֆրանս. բանակին նահանջի միջոցին Մայնի մէջ ձգուած ըլլայ։

ԻՏԱԼԻԱ ԵՒ ՀԱՊԷՇ.—Հազարապետ Նէրածինի յայտարարէ թէ Մենելիքի նամակը, զոր բերած էր Ումպէրդօ Թագաւորին, չատ յարգական կերպով գրուած է։ Էրիթրէի սահմանագլխոյն համար նամակը կ'ըսէ. «Ձեզ կ'ղրկեմ այն քարտէսն յորում սահմանագլուխը գծած եմ ինչպէս կ'բաղձայի որ ըլլայ։» Մենելիք իր բարեկամական զգացումները կ'յիշէ առ Ումպէրդօ Թագաւորն և կ'խնդրէ որ իր հիւպատոսաց միջոցաւ իր աջակցութիւնն ու պաշտպանութիւնը նուիրէ վանականներուն։

—Տէյլի Մէյլ Հռոմէ հեռագիր մը կ'ատանայ թէ Մենելիք ձերբակալեր և բանտարկեր տուեր է Զուիցերիացի ճարտարագէտն՝ Իլկ, որ ինչպէս յայտնի է, հապէշ վեհապետին սիրելին է և ազդեցութիւն ունի անոր վրայ։ Կ'ըսուի թէ Իլկ Իտալացւոց կողմէ վարձուած ըլլալով մատնութիւն ըրեր է Մենելիքի դէմ։ Ֆրանսական լրագիրք չեն հաւատար այս լուրին։

ԻՏԱԼԻԱ ԵՒ ԳԵՐՄԱՆԻԱ.—Վիլհելմ կայսրը Քերանցի կերպով ծանոյց իր զօրաց թէ Իտալիոյ Թագուհին պատուակալ գնդապետ կարգուած է յառաջապահներու 11րդ գունդին։ Ցետոյ Թագուհին՝ կայսեր թեւը մտած՝ անցաւ նոյն զօրագունդին առջեւէն։

ՌՈՒՍ ԶՕՐԱՎԱՐ ՄԸ ԻՆՔՆԱՍՊԱՆ.—Անցեալ ուրբաթ խորունկ սրտայուզութիւն պատճառեց Օտեսայի մէջ այն լուր թէ Զօր. Ֆօն Շաք, Ը. զօրաբանակին հրամատարը, րէվոլվէրի հարուածով մը ինքնասպան եղած է։ Երկու ամսէ ի վեր կ'փոխանորդէր Օտեսայի նահանգին զօրաց ընդհ. հրամատար Զօր. Կոմս Մուսին-Բուշքինի, որ երբ անցեալ ուրբաթ Բեդրբրսպուրկէ Օտեսա դարձաւ, զարմացաւ որ իր փոխանորդ զինք դիմաւորել չէր եկած։ Եւ ահա լուր բերին թէ քանի մը վայրկեան առաջ ինքնասպան եղած էր։ Ֆոն Շաք բրուսիական ծագմամբ սպայ մ'էր, երբ Նիքոլա Ա.ի պատերազմին ռուս բանակը մտաւ, և մեծ արժանիք ցուցուց Կովկասեան պատերազմին մէջ։ Անգամ մը մենամարտ մը պաշտպանեց իր զինուորական ստորադասներէն քրիստոնէ զինուորի մը, բայց ապա վերահաստատուեցաւ, և երկար ժամանակէ ի վեր շատ յարգելի և կարող մէկ անդամը կ'նկատուէր ռուս բարձրագոյն սպայից։ Իր յուսահատութեան պատճառը դեռ չի գիտցուիր։

ԲՆԻԿ ՊԵՏՈՒԹԻՒՆՔ ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ (իմա՛ թէ Հնդիկ) ձեռնարկնին բրին Անգլօհնդիկ Տէրութեան՝ իսլամական ապստամբութեան զսպման մասնակցելու կառավարութիւնն ընդունեց, Թէ բիբէ առաջին նպաստ, Բաթիալայի, Ճինտի, Քաբուրթալայի եւ Բահաւալպուրի իւրաքանչիւր կամ կէս անկախ իշխանութեանց կողմէ 4,000 քաջամարտ հետեւակ և քանի մը գունդ հեծեալ, ռահվիրայ, ևն. ճամբայ հանուեցան դէպ ի Բէշաւարի բանակետղը։ Կանոնաւոր հնդիկ-իսլամ զօրքն, իր նպաստից հրամանատարութեան ներքեւ, հաւասարապէս կ'կռուի ապստամբներուն դէմ, ի մեծ գոհունակութիւն անգլ. իշխանութեանց։

ՄԱՐՈԿ.—Հավաս կ'իմացնէ Թանճէրէ թէ Բորթուգալի յանձնարարն մը և իտալեան մարտանաւ մը Թանճէր ժամաներ են, որք տալու Բորթուգալի և Իտալիոյ պահանջմանց՝ Րիֆի ծովահէններուն դէմ։

ՊՈՄՊԱՅԻ մէջ չաբաթական 21 մահ կ'պատահի ժանտախտէ և 143 հնտախտէ։

ՓԻԼԻՊԵԱՆ ԿՂԶԻՔ.—Մանիլայէ կը գրեն թէ Մայոն հրաբուխին ժայթքումն, որ վերջերս տեղի ունեցաւ, տարօրինակ կերպով սաստիկ եղեր է։ Հրատապ լաւայի հեղեղներ կ'գլորէին լեռան կողերէն մէջ այնչափ արագ որ հինգ հարիւր հոգի մեռեր են՝ փախչելու ժամանակ չունենալով։ Լաւան հասեր է մինչեւ ծովեզերք որ խառնարանէն 35 քիլոմէտր հեռու է։ Մէկ քանի գիւղեր մոխրի տակ ծածկուեր, հունձքերը փճացեր եւ ճամբաները քանդուեր են։ Թոպաքուի մէջ, որ բուսական կարեւոր քաղաք մ'է, հողին մէջ ահագին ճեղք մը բացուեր է։ Մոխիրը թափեր է մինչեւ Նուէվա-Քասէրէս որ հրաբուխէն 90 քիլոմէտր հեռաւորութիւն ունի։ Կուինոպագանի մէջ երկինքը բոլորովին սեւցեր է մուխին թանձրութենէն։ Ժայթքումի պահուն սոսկալի երկրայ որոտմունք իմացուեր են, այնչափ սաստիկ որ կարծել կուտային թէ մօտը պատերազմի դաշտ մը կայ և կամ բազմաթիւ խոշոր թնդանօթներ կ'արձակուին։ Մայոն հրաբուխը բոլոր այդ արքիպեղագոսին ամէնէն վտանգաւորն է։ 1814ի ժայթքելուն 1200 անձ զոհ գացին մէկ օրուան մէջ և մոխիրները մինչեւ Մանիլայէ հեռուն նետուեցան։ Ներկայ դարուս մէջ 15 անգամ ժայթքեցաւ. ծովու երեսէն 2374 մետր բարձր է։

ՀԵՌԱԳԻՐԵՐ

ՀԱՄԲՈՒՐԿ, 9 սեպտ.—Թագմափոխեր այսօր ալ շարունակեցին։ Իրիկունը Ֆրէտէրիք կայսրուհին սեղան մը տուաւ ի Ֆրիտրիխսհոֆ։ Ներկայ գտնուեցան Իտալիոյ Թագաւորն ու Թագուհին, Գերմանիոյ վարչապետն ու արտաքին գործոց նախարարը։

ՊԻԱԼՈՎԻՑ (Լեհաստան).—Զարն ու Զարուհին հոս ժամանեցին։

ԲԱՐԻԶ.—Բեդրբրսպուրկէ կ'հեռագրեն թէ ռուս կառավարութիւնը պաշտօնական ծանր տեղեկագրեր ստացաւ հնդախտին ճարակման վրայ ի Հնդկաստան։ Ռուս իշխանութիւնք նախազգուշական միջոցներ ձեռք առին։

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԲՈԼԷԺ, տնօրէնութեամբ Մ. Ֆօժ, ի Տրակման փողոց, թիւ 2-4, Ռուսիոյ դեսպանատան ետեւը։

Հայ տղաք դասական ուսուցման յանկացեալ այս կրթարանին մէջ կարող են յառաջ տանիլ ֆրանսերէնի, հայերէնի և թուրքերէնի լիակատար ուսումը։ Ֆրանսական հիմնագիրը կատարելապէս յար և նման է Ֆրանսայի Լիսէններու հիմնագրոյն։ Հաստատութիւնը կ'ընդունի գիշերօթիկներ, կէսգիշերօթիկներ և ցերեկայ աշակերտներ. Արձանագրութիւնք, սկսեալ Օգ. 29 (Սեպտ. 10), ամէն օր, առաւօտեան ժամ 10էն մինչեւ երեկոյեան ժամ 4։ Դասերը կ'սկսին Սեպտ. 8/20ին։

20—4

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ս. Պատրիարքն երէկ ի Նշանթաշ Բաղաք. ժողովոյ Ատենապետ Ցատեան Բարձր. Ցարութիւն փաշային այցելութիւն մը տալով խորհրդակցութիւն մը ունեցաւ։

—Ս. Պատրիարք Հայրն երէկ այցելութիւն տուաւ Պետական Խորհրդոյ Նախագահ Սաիտ փաշային։

—Ամենապ. Ս. Պատրիարք Հայրն այս իրիկուն Պէշիկթաշի քարոզչին եռթայ. Խորհրդոյ դիւանին տեղեկագրութեամբ Պէշիկթաշի եկեղեցին պիտի երթայ և երեկոյեան ժամերգութեանց ներկայ գտնուելով Նկարէի աղօթքը պիտի ընէ։ Գիշերը պիտի հիւրընկալուի Աբրահամեան Գարաբետ էֆ.ի տունը։ Ն. Սրբազնութիւն վաղն առտու հանդիսաւոր պատարագ մատուցանելով քարոզ պիտի խօսի։

—Բէկտաշի գերեզմանատան խնդիրը վերջին անգամ գումարուած Ազգ. Վարչութեան Խառն ժողովոյն մէջ նորէն օրակարգի խնդիր ըլլալով, որոշուած է Բաղաք. ժողովոյ երեք անդամներէն՝ Ասլանեան Մանուկ փաշա, Նորատունկեան Գաբրիէլ էֆ. եւ Տիլպէր Զարեհ էֆ. յանձնախումբ մը կազմել, որ պիտի քննէ մանրամասնօրէն յիշեալ գերեզմանատան վերաբերեալ բոլոր պաշտօնական գրութիւններն, եւ ուսումնասիրելով խնդիրն իր բոլոր յարակից կողմերովը, ամփոփ տեղեկագիր մը պիտի պատրաստէ Խառն Ժողովոյն ներկայացնելու համար ի պարտ ու պատշաճ տնօրինութիւն։

—Մայր-եկեղեցւոյ նորընտիր Թաղ. Խորհուրդը՝ Թաղին սնտուկը ծանուցեալ ծանր պարտքերէն ազատելու համար, անտեսագիտական զանազան միջոցներ խորհելով ի գործ կ'դնէ։ Այս անգամ յիշեալ Խորհուրդը Մայր-եկեղեցւոյն լուսարարները — ի բացառեալ յայտնութեան լուսարարապետին, որ օդափոխութեան համար Բոլէլի-Հիսար գացած է — հրաւիրելով խորհրդարան, պաշտօնապէս պատուիրած է որ յետ այսօրիկ հարսանեաց համար երբ չուրջառներ դուրս տարուին, անոնց վարձքերն եկեղեցւոյն սնտուկին պիտի յանձնուին, և հարսնադիր քահանային անունն ալ պիտի յայտագրուի կանխաւ ու արձանագրուի յիշեալ Թաղ. Խորհրդոյ տումարին մէջ։ Այս որոշումն եղած է, նկատելով որ երբ եկեղեցւոյն ծախքովը չինուած չուրջառները հիննան, միշտ թաղին սնտուկէն կ'նորոգուին ու կ'նուիրուին։

—Մայր-եկեղեցւոյ լուսարարապետ Դերձակեան Տ. Խաչատուր քահանայն երեկ տուաւ պատճառաբանեալ հրաժարական մը մատուցեր է Թաղ. Խորհրդոյն, որ անով պիտի զբաղի վաղուան նստին մէջ։

—Ագր. Պոլսէ կ'գրեն թէ տեղւոյն Թաղ. Խորհուրդը, կամ վարժարանաց հոգաբարձութիւնը Պայազիտէ հեռագրով կանչեր է Ցովսէփ Խերոյեան անուն ուսուցիչ մը։ Արդարեւ զարմանալի տնօրինութիւն։ Փոխանակ աշխատելու որ գաւառաց մէջ ժողովրդեան կրթութեան աշխատող մշակներու թիւն ստուարանայ, Ագր. Պոլիս պատճառ կ'ըլլայ որ Պայազիտ նման յետամնաց գաւառ մը թերեւս իր միակ ուսուցչէն զրկուի։ Պոլիս քիթերնուն տակ եղած ժամանակ, Պայազիտէ ուսուցիչ հրաւիրել, աւելի զարմանալի որոշում կարելի՞ է երեւակայել։

—Դումղաբուի Ազգատախնամի որբանոցէն ժողովոյ բոլոր անդամները սնտուկին անձուկ վիճակն ի նկատի առնելով, վեց վեց ամսական կանխիկ վճարեցին։ Ժապաւինեալ տետրակը Տնտեսը. Խորհրդոյ կողմէ յանձնուեցաւ և փողը պիտի սկսի շրջաբերութեան հանելու։ Արդէն բաժանորդագիտի հետզհետէ ստուարանալու վրայ է։ Ձեռամբ Սիմոնեան Ցարութիւն էֆ.ի, երկրորդ անգամ ըլլալով վեց անձերէ 129 ղրշ. հանգանակուեցաւ եւ յանձնուեցաւ Ազգատախնամին։

—Գաւառներէն եկող չքաւոր տղաքներն որ վերջերս Ս. Ցակոբայ Հաստատութեան մէջ տեղաւորուած էին, գրեթէ ամենքն ալ թեթեւ կերպով հիւանդացած ըլլալով, վերստին փոխադրուած են Ազգ. Հիւանդանոցն իրենց համար որոշեալ յարկին մէջ։

—Ուսումնական Խորհուրդն իր երեկի նիստին մէջ՝ ատենապետութեամբ Տքդ. Թորգոմեան էֆ.ի՝ զբաղեցաւ սա խնդիրներով.—1. Ուսուց. ընտրելեաց և չրջանաւարտից քննիչ Ցանձնաժողովն իր աշխատութիւնները վերջացուցած և տեղեկագիրը ներկայացուցած ըլլալով, Խորհուրդը լսելէ յետոյ զայն, որոշեց առաջիկայ նիստին մէջ ըստ օրինի քննել իւրաքանչիւր ընտրելի թղթածրարն և ըստ այնմ կարեւորը տնօրինել անոնց վկայականներու յանձնման մասին։ Խորհուրդն այս անթիւ նկատելով որ Ցանձնաժողովի պաշտօնն աւարտել յետոյ, մօտակայ վիճակներէ նոր ընտրելիներ կը հասնին ի Պոլիս՝ վկայականի քննութիւն անցընելու համար, և թէ կան տակաւին ուրիշներ ալ որք հիւանդութեան և այլ պատճառներով չէին կըցած ներկայանալ Ցանձնաժողովին, արժան տեսաւ այնպիսեաց միջոց տալ պատրաստուելու և առաջիկայ Սեպտ. 12ին Խորհրդոյ ներկայանալով օրինական քննութիւն անցընելու համար։ Որոշուեցաւ միանգամայն ծանուցանել թէ նոյն ժամանակամիջոցէն յետոյ ոչ ոք պիտի ընդունուի քննութեան։—2. Մայրաքաղաքիս կրթական երեք չրջանակաց այցելու տեսուչ էֆ.ներն որք առաջիկայ Սեպտ. 1էն կոչուած են ձեռնարկել ի պաշտօն, Խորհրդոյ երեկի նիստին ներկայանալով ստացան հարկ եղած վերջնական հրահանգները։—Խորհուրդն զբաղեցաւ նաեւ 20—25ի չափ կրթական և դպրոցական մասնաւոր խնդիրներով։ Ցաջորդ նիստը՝ Սեպտ. 12, ուրբաթ, ժամ 3 ու կէսին Բերայի Արհեստանոցին մէջ։

—Տնտեսական Խորհուրդն իր երեկի նիստը գումարեց երէկ ի Պատրիարքարան ատենապետութեամբ Փափազեան Նշան էֆ.ի և զբաղեցաւ ի մէջ այլոց Կէտիկ-Փաշայի, Մաքրիգիւղի, Սկիւտարի Ս. Կարապետ և Գանտիլլիի եկեղեցեաց վերաբերեալ հաշուական և կալուածական խնդիրներով, և ինչ ինչ տնօրինութիւններ ըրաւ։ Ցաջորդ նիստը պիտի գումարի յառաջիկայ ուրբաթ ժամ 3ին ի Պատրիարքարան։

—Դեղանի Հելլենուհի մը որ հայանալով Նուարդ դրուեցաւ անուն ի Դումղաբուի Ձկնորս Նիկողոսեան Գառնիկ անուն հայ երիտասարդին հետ ամուսնացաւ տաջի օր Ազգ. Հիւանդանոցի Ս. Փրկչեան Մատրան մէջ։

—Բաղիշեցի Պօղոսեան Տէր-Սարգիսեան Նորընծայ Տ. Մեսրոպ քահանայն հանդերձեալ է իր երկրորդ Ս. Պատարագը մատուցանել Եէնի-Գաբուի Ս. Առաքելոց եկեղեցւոյն մէջ, բուն փափաքանաց ժողովրդեան։

—Կ'լսենք թէ Մնակեան խումբը չէ ընդունած չարք մը ներկայացումներու համար Պաքուի Թատերասիրաց յանձնաժողովին կողմէ իրեն եղած առաջարկը։ Իսկ Տիկին Սիրանոյշ դեռ չէ պատասխանած։

—Պաշտօնական յայտարարութիւններ Ռուսատ. Խորհրդոյ.—Ուսումն. Խորհ-

հուրդն այսու պաշտօնականաւ կ'հրաւիրէ մայրաքաղաքիս ազգային վարժարանաց այցելու Պատ. բժիշկներն որպէս զի բարեհաճին ներկայ 1897-98ի դպրոցական տարեշրջանին մէջ եւս անձնուիրաբար այցելել իրենց խնամոց յանձնուած վարժարաններն եւ հսկել թէ' ուսանողաց առողջական վիճակին և թէ' Խորհրդոյս կողմէ նախապէս պատրաստուած առողջապահական հրահանգի կէտ առ կէտ գործադրութեան։ (Կնիք)

28 օգս. 1897 Կ. Պոլիս

ՊԱՐԶ ՕՐԱՑՈՅՑ

1898 Տարւոյ

Ցորինեալ Ի ՄԱՐՈՒԲԷ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆԷ

Սեղանաւոր Ս. Փ. Ազգ. Հիւանդանոցի

Գինն 1 Ղրշ.

Ազգ. Հիւանդանոցիս սեփականութիւնն եղող սոյն Օրացոյցն այս տարի ժամանակէն առաջ հրապարակ հանուած է քնտիր թղթի վրայ մաքուր տպագրութեամբ, որպէս զի արգոյ հասարակութիւնն մանաւանդ հեռաւոր գաւառաց ազգայինք կարենան ժամանակին պատրաստ ունենալ զայն։ Ընդարձակն եւս քիչ օրէն պիտի հրատարակուի ճոխ պարունակութեամբ։— Հոգաբարձութիւնս մեծ յոյս ունի որ պատուարժան հասարակութեան բարեգործներ անհատ նկատողութեան առնելով Հիւանդանոցիս նիւթական եւ դրամական ներկայ կացութիւնն ու դատապարելոց հազարէ աւելի անհամար թիւը, պիտի փափաքի նուէր մ'ընել նոյն հաստատութեան գոնէ մէկ մէկ հատ օրացոյց գնելով։ Ազգայինք կարող են մէկ Օրացոյցի գնով նշանաւոր նպաստ մ'ըրած ըլլալ, եթէ իւրաքանչիւր ոք փութայ այդ փոքրիկ նուէրը զանց չընել։ (Կնիք.)

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ ԱՂՋԿԱՆՑ Ի ՊՐՈՒՍԱ

Նոր տարեշրջանը կ'սկսի 6 Սեպտ. քաղ. Լաւ. Իրենց աղջկանց համար դպրոց մը փնտռող ծնողաց ուշադրութիւնը կ'հրաւիրուի այս հաստատութեան վրայ, ուր ընտանեկան հոգածութիւնը, լաւ դաստիարակութիւն և բարոյական հրահանգ հաւասարապէս կ'մատակարարուին։ Ուսմանց ընթացքը կ'պարունակէ դասախօսութիւն այլ և այլ ճիւղոց գիտութեան և Հայերէն, Անգլիերէն ու Գաղիերէն լեզուաց, ինչպէս նաեւ դաշնակի և ձեռագործի դասեր։

Թոշակ. — Տարեկան թոշակ գիշերօթիկ աշակերտաց համար Օսմ. Ո. 12։ Դաշնակի դասի համար զատ Արծ. Մեճ. 12։ —Ընդարձակ տեղեկութեան համար դիմել ի վարժարան Թաղ Սէտ Պաշը և կամ գրել առ Մր. Թ. Ա. Պալտուին։ 5—5

ՋԱՆԱԶԱՆՔ

ԱՆԳԼԻԱՑԻ նշանաւոր երկրախոյզ Ֆրէտէրիք Ճէքսըն, որ մէկ քանի գիտնոց հետ 1894 յուլիս 11ին հիւսիսային բեւեռ ուղեւորած էր, անցեալ Շբ. Կրէյվզէնտ (Անգլիա) դարձաւ։ Այս յանդուգն ուղեւորք, որք երեք տարի հիւսիսային երկիրները մէջ մնացին, շատ տեղեկութիւններ հաւաքեցին Բեւեռի։ —«Երեք տարի բնակեցանք Ելմաքուստ, ուրկից մեկնելէ առաջ պաշար և ծխախոտ ամբարեցինք, հաւանական գտնելով որ Անսէն անկից անցնի։ Ֆրանց—Եօսէֆ երկրին խուզարկութիւնները գործնական կերպով ամբողջացուցինք։ 1896-97ի ձմրան յաջողեցանք խոյսոլշապէս Յըշգիրանիր արեւմտեան կողմին քարտէսները։ Մարտին եւ ապրիլին անգլ. Հրանցի եզերքներն աչքէ անցուցինք մինչեւ Վիքթորիա Թագուհի ծովը։ Երբ Քէմպրիճի ծովախորշն հասանք մեր տասներեք շուներէ հինգը միայն մնացած էին. քիչ յետոյ մեր ձին ալ կորսուցինք, որով ստիպուեցանք ձգել մեր աւելորդ բեռները։ Մարի-Հէրմսուորթի Լոֆիի բուանդանաց կողմերը մեծ դժուարութեանց հանդիպեցանք, կարծր սառոյց վրայ կ'ճամբորդէինք և պարտաւորուած էինք անցնիլ սառած եւ ցից լեռներէն։ Յուլիսի հրուանդանին մօտ Մր. Ճէքսն սպաննեց արջ մը որ առաջին և վերջինն եղաւ։ Մեր ամբողջ ուղեւորութեան միջոցին Վերջապէս մէկ քանի անգամ եւ դատնալէ և Օվկիանոսի ջուրերու արշաւանքէն ճամբայ չգտնելէ յետոյ, մայիս 5ին Պիլ կղզւոյն մէջ գտանք Էլմուուտ մնացած մեր ընկերները, որ նոյն կղզին եկած էին զմեզ դիմաւորելու։ Երկրորդ արշաւանք մը պահուն Ֆրանց—Եոսէֆ երկրին հիւսիսային մասն ուսումնասիրեցինք և եզերքներու քարտէսն հանեցինք։ Հաստատեցինք թէ Ճիլլիսի երկիրն որուն վրայ կ'խօսին մէկ քանի աշխարհագէտներ, գոյութիւն չունի. միայն կարելի է որ այս անունով կոչեն Մարի—Հէրմսուորթի հրուանդանն, որ կ'գտնուի Ֆրանց—Եոսէֆի հարաւային արեւմտեան ծայրը։»

Մր. Ճէքսըն մտադիր է նոր արշաւանք մը պատրաստել, չըսեր թէ բեւեռը գտնելու նպատակաւ է, բայց կ'յայտարարէ որ եթէ այդ օգուտ փառաւորութիւն մը ունենար, հիւսիսային Կրօէնլանտի ճամբան պիտի ընտրէր։

ՄԱՀՈՒ ՏՂԱՑ.— Բարիզի դայեակ մը վերջերս ընդունեց Գերմանացիի մը և վայելչագեղ գեղանի կնոջ մը այցելութիւնը։ Գերմանացին այսպէս խօսեցաւ դայեակին.—«Ֆրանսայի մէջ շատ մը հարուստ անձինք չեն կրնար զաւակ ունենալ և շատ կ'ցանկան. հարկաւ դուք ալ ձեր յաճախորդներուն մէջ այնպիսիներ ունիք։ Արդ, ինձ ընկերացող այս տիկինը խարտեաշ և սիրուն փոքրիկ աղջիկ մը ունի, զոր յօժարութեամբ պիտի յանձնէ այնպիսի անձանց որք կարենան անոր երջանիկ ապագայ մը երաշխաւորել և մօրն ալ պատշաճ հատուցում ընել։ Աղջիկն այժմ Պերլին է, եթէ լաւ պայմաններ առաջարկուին անմիջապէս կրնանք բերել տալ։ Այս առաջին գործն եթէ յաջողի, ուրիշներ ալ կրնանք ընել։» Գերմանացին իր հասցէն թողլով մեկնեցաւ։ Դայեակը սրտմտելով անմիջապէս իմաց տուաւ ոստիկանութեան։ Քննութիւն մը հաստատեց թէ այս «տղայ ծախողներ» ուրիշ դայեակներու ալ անձանօթ առաջարկութիւններ ըրած են։ Հսկողութեան տակ առնուեցան։ Ոստիկանութիւնը զանոնք ձերբակալելու համար կ'սպասէր որ տղան Պերլինէ բերել տան. սակայն Գերմանացիք զգալով որ պիտի բռնուէին, փախան։

ՎԷՐՏԻ.— Հռոմէ կ'գրեն թէ Վէրտի իր բարեկամին՝ քանաստեղծ ու երաժիշտ Պօյիթօ յանձներ է օբերա մը որուն ձայնագրութիւնները պիտի պահուին արկղի մը մէջ։ Մեծ երաժիշտին մահէն վերջը միայն աշխարհս պիտի կրնայ արկղին պարունակութեանը տեղեկանալ և օբերան նուագել տալ։ Վէրտի, այս եզական տրամադրութեան հակառակ, դեռ վերջին հրաժեշտը չէ առած երաժշտութեան։ Այժմ ալ եկեղեցական երաժշտութեամբ կ'զբաղի։ Դեռ նոր աւարտեց գոհաբանական աղօթք մը եւ սկսաւ Կոյսին նուիրեալ աղօթք մը որ իր յուղարկաւորութեան պիտի երգուի։

ՔԼՈՆՏԱՅՔԻ ՈՍԿԵՀԱՆԸ.— Քլոնտայքէ ի Սան Ֆրանչիսքօ վերադարձող մը սա տեղեկութիւնները կուտայ այն տեղի կեանքին վրայ.— Ձմեռը կ'սկսի Սեպտ. 15ին և կ'տեւէ մինչեւ յունիս 1։ Ջերմաչափին յաճախ զերոյէն 50 աստիճան վար կ'իջնէ. միջին թիւն է 40։ Գիշերը գրեթէ տեւական են։ Ձմեռն հալած սառոյցի ջուր միայն կ'գտնուի խմելու կամ լուացուելու համար. այս պատճառաւ ինն ամիս ոչ ոք կ'լուացուի։ Երեք ամիսն անգամ մը միայն ճերմակեղէն կ'փոխեն։ Եթէ մարդ վնասուածի երեք օրը մօտը չպահէի, կ'սարսռայ։ Տաւսընի մէջ, որ հանքերուն կեդրոնն է, բնաւ սափրիչ չկայ, որով ամբողջ ժողովուրդը վայրենիի պէս երկայն մազ ու մօրուք ունի։ Իւրաքանչիւր մարդ իրեն անձին յատուկ ուտելիքի անհրաժեշտ պաշարը միայն ունի. սպառողներն ի'նչ գինով ալ վճարեն չեն կրնար պաշարներ վերանորոգել։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԾԷԼԱՄԼԸՔԻ արարողութիւնը տեղի ունեցաւ երէկ Համիտիէ մզկիթին մէջ։ Վեհափառ Սուլթանը միջօրէին նոյն մզկիթն երթալով կատարեց ուրբաթու աղօթքն և յետոյ կայս. Պալատ դարձաւ։ Հիւրանոցին մէջ կ'գտնուէին ամերիկեան դեսպանը, խորհրդականն ու Ա. թարգման, Հապէշ պատուիրակ յոմէ Լէոնդիէվ ու իր հետեւորդք, պուլկար գործակատարն ու Ա. քարտուղարն և հարիւրէ աւելի օտարազգի հիւրեր։ Ներկայից ոմանք սենեկապետաց միջոցաւ արժանացան Կայս. ծարանայ։

ՀԱՅՔ Ի ՌՈՒՄԱՆԻԱ. — Իզմամի մէջ կ'կարդանք.—«Ռումանիոյ կառավարութիւնն որոշեց Ռումանիոյ հողէն դուրս հանել այն Հայերն որք չկրնան հաստատել իրենց ապրուստի միջոցը։ Կառավարութիւնը նաև ձեռնարկած է այս որոշման գործադրութեան։»

ԼԻԲԱՆԱՆՈՒ Վարչական ժողովն, յանուն ժողովրդեան, ուղերձ մը մատուցանելով Բ. Դրան, շնորհակալութիւն յայտնեց կառավարիչ Նաում փաշայի վերահաստատուելուն առթիւ։

ԻՍԼԱՄՔ ԵՒ ՔՐԻՍՏՈՆԵԱՅՔ.— Մալլիմադ, Օսմանեան տէրութեան վրայ պատմական տեսութիւն մ'ընելով, կ'ըսէ թէ մինչեւ հին ժամանակի մեծ տէրութիւնք իրենց ցեղին չպատկանող ժողովուրդները բարբարոս համարելով, երբեմն անասուն իրենց չաճուց կ'ծառայեցնէին հակառակ մարդկային հաւասարութեան, ինչպէս կ'հաստատէ Հռովմէական պատմութիւնն, և ինչպէս ցարդ կ'տեսնուի եւրոպական գաղութներու մէջ, Իսլամական կրօնին ծագումէն ի վեր, իսլամութիւնն իր հպատակութեան ներքեւ առած զանազան ցեղերուն վայելել տուած է հաւասարութեան ու արդարութեան բարիքներն, որոցմէ մինչեւ այն ատեն զրկուած էին։ Մանաւանդ թէ նախ իսլա'մք եղած են որ իրենց ոչ-իսլամ հպատակ ժողովուրդներն աստուածային աւանդ մը նկատելով, յաջողած են քաղաքական միակ մարմին մը կազմել որոյ հովանւոյն տակ իսլամք և քրիստոնեայք հաւասարապէս ապրին։ Այնպէս որ իրենց քնիկ վեհապետներուն բռնութիւններէն ձանձրացող քրիստոնեայ ժողովուրդներէն շատեր օսմ. հովանաւորութեան տակ ապաստանած եւ Սուլթան Մուրատ Խանի օրով կայս. զօրաց հետ կռուած են խաչապաշտներուն դէմ։ Այս քաղաքական եղբայրսիրութեան օգտին համար, Օսմ. Տէրութեան քրիստոնեայ հպատակներն, որոց հաւատարմական զգացումները դեռ աւրուած չէին օտարին թելադրութեամբ, վերջին պատերազմին մէջ մեծ ծառայութիւններ մատուցին իրենց կամաւորներով, որք մահիկին ու խաչին դրօշներուն տակ քով քովի կռուեցան իրենց կրօնակից թշնամւոյն դէմ, եւ մանաւանդ անցեալներն ալ հելլենական պատերազմին առթիւ քրիստոնեայք ոմանք եւ հրեայք մեծ անձնուիրութիւն ցոյց տուին։ Օտարներն, իրենց անձնական շահուն համար, անկախութեան խոստումներով կ'յորդորեն քրիստոնեաներն իրենց իսլամ հայրենակիցներուն դէմ ելնելու, որոց հետ դարեր ի վեր եղբայրսիրաբար կ'ապրէին, ինչպէս նաեւ տեսակ տեսակ ներքին խռովութիւններ յարուցանելու։ Մեծ ոճիր մը չէ՞ այս։ Օսմ. կառավարութիւնն իր իսլամ ու ոչ-իսլամ հպատակները գթութեան կապերով միացուցած, իր գթոտ ակնարկէն հեռի չէ պահած։ Ֆաթթիհը Բուժէնիի Քրիստոնէից շնորհած է կրօնական այնպիսի ընդարձակ արտօնութիւններ ու առանձնաշնորհումներ, որք 19րդ քաղաքակրթեալ դարուն մէջ անգամ իբրեւ անփոփոխ հիմ կ'ընդունուին։ Արաբներն ալ մեծամեծ ծառայութիւններ մատուցած են քաղաքակրթութեան, թէեւ ոմանք կը ջանան աղօտել. եթէ քրիստոնեայ ժողովուրդներն, ըստ ուածին պէս, հարստահարութեան տակ ճնշուած ըլլային, ցարդ փճացած չէ՞ին ըլլար, կ'հարցնէ Թուրք թերթն, և հերքելով Օպէբրվէր լրագրին իսլամութեան դէմ գրած բարբանջանքն, կ'ըսէ. «Սուլթան Սէլիմ, Սուլթան Սիւլէյման իրենց իշխանութեանց օրով եթէ փափաքած ըլլային, Յէրման հանելով կրնային իրենց երկրէն դուրս հանել Քրիստոնեայներն եւ կամ բռնի միջոցներով իսլամական կրօնքն ընդունել տալ անոնց, սակայն այս վեհապետք իրենց մեծութեան վրայ չհպարտանալով, թէ' կրօնական և թէ քաղաքային ընդարձակ առանձնաշնորհումներ տուած են իրենց քրիստոնեայ հպատակաց, մինչդեռ նոյն ժամանակներն արեւմտեան Քրիստոնեայք տեսակ տեսակ բռնութիւններ կ'բանեցնէին իրենց հպատակներուն վրայ, և մանաւանդ Իսլամներուն դէմ սպանիական տէրութեան ի գործ դրած բռնութիւնք եւ վայրենութիւնք անօրինակ են։»

Լ. ՍԱԼԶՊԸՐԻԻ Թերթն՝ Ստանտարտ' իր սեպտ. 6ի խմբագրականով կ'քննադատէ զԳերմանիա՝ բանակցութեանց վերջանալուն արգելք ըլլալուն համար, և գոհացուցիչ կ'գտնէ Յունաստանի վերջին առաջարկները։

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԲԵՐՔԸ.— Հարաւային Ռուսիոյ արմտիքի հրապարակը դեռ տենդոտ վիճակի մէջ է, կ'ըսէ Օտեսայէ Սեպտ. 6 թուակիր նամակ մը։ Միայն ագարակատէրերը կ'օգտուին ցորենին սղութենէն։ Իրենց նոր բերքին մեծ մասը կ'պահեն՝ աւելի սուղ ծախելու յուսով։ Անցեալ շաբթու Հանագրիայէն գործակատարներ եկան Օտեսա մեծաքանակ ցորեն գնելու, եւ սովորականէն 40 % սուղ գներով շատ մը ցորեն տարին։ Շատ մը տուներ որք տարւոյս բերքը սովորական կարծելով ծախելու պայմանագրութիւններ կնքեր էին, հիմա նեղն են, եւ միայն մէկ օտար տուն այս կերպիւ երեք միլիոն բպլ. կ'կորսնցնէ' իբրեւ գնոց տարբերութիւն։ Ցորենի վրայ շահագիտութեան պարապող շատ մը մանր մունր հրեայ տուներ ալ սնանկանալու վրայ են, ի մեծ գոհունակութիւն Օտեսայի վաճառականաց լուրջ եւ պարկեշտ մեծամասնութեան։

ՇՈՒԷՏԻ դեսպան կոմս Սգէնպոք ի Ստոքհոլմ պիտի երթայ՝ ներկայ գտնուելու Օսքար թագաւորին գահակալութեան 25րդ տարեդարձին, որուն հանդէսները պիտի սկսին սեպտ. 6/18ին։

ԱՖԻՈՆ.— Թուրքիոյ ամբողջ ափիոնի բերքը ներկայ տարւոյ համար կ'ենթադրուի 8255 կողով, որոց 2310 Գոնիայի նահանգէն, 150' Էնկիւրիէ, 2575' Պրուսայէ, 1000' Սըմյռնէ, 1300 Սելանիկէ և 920' Այտընէ։

ԹՈՒԶ.—Անցեալ շաբթու Իզմիրի հրապարակը տարուեցան 6509 բեռ թուզ։ Անցեալ տարի այս միջոցին 6300 բեռ տարուած էր։ Գիներն են 95-160 ղրշ., ըստ տեսակին։

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺ.— Այս առտու ժամ 9.40ին մայրաքաղաքիս մէջ բաւական զօրաւոր ցնցում մը զգացուեցաւ։

ՊՈԼՍՈՅ ոստիկանաց ժողովոյ անդամ Շէվքէդ էֆ. և քննիչ ժողովոյ անդամ Շէվգը էֆ. Ա. քօմիսէրութեան բարձրացան։

ԿՈՄՍ ԼԷՈՆԴԻԷՎ Հապէշաստանի ռուս դեսպան անուանուած ըլլալով, Կ.Պոլսոյ դեսպանատան քարտուղարներէն Մ. Արգով անոր քարտուղար կարգուեցաւ։

ԸՆԿՂՄԱԾ ՇՈԳԵՆԱՒԸ. — Իվան Պօպէլէ աւստրեան շոգենաւն, որ առջի իրիկուան ընկղմեցաւ Գապաթաշի քարերը, 1600 թոնօ տարողութիւն ունէր։ Թականրոքէ, Պէրտիանսքիյէ և Նովորոսիսքէ կուգար ցորեն բեռցած, զոր Սֆաքս և Մարսիլիա պիտի տանէր՝ ի հաշիւ Լուի Տրէֆիւս և Ընկեր. տան։ Նաւապետով միասին ամբողջ Նաւազներու թիւն էր 22։ Կ'կարծուի թէ ապահովագրուած էր «Րիւնիոնէ տրիադիքա տի Սիկուրդա Դրիէստէ» ընկերութեան։ Նաւապետը Մ. Մարքօ Ջէպալօ մինչեւ վերջին վայրկեանը չուզեց իր շոգենաւէն հեռանալ, բայց վերջապէս աւստրեան դեսպանատան պահականաւուն հրամանին ստիպանօք դուրս ելաւ։ Անգլ. շոգենաւը՝ Ֆորտը Հոլմ, Նաւապետ Ճոնսըն՝ 1500 թոնօ տարողութիւն ունի։ Սեւ ծովու մէկ նաւահանգիստէն ցորեն առած է Անգլիա տանելու։

ՌՈՒՍ մարտանաւ մը՝ Կրոզբոսոյ' անցեալ Ուրբ. է ի վեր Սելանիկի նաւահանգիստը կ'գտնուի։

ԱՅՆՈՐՈՍԻ ՎԱՆՔԸ. — Ֆէնէրի Պատրիարքարանին հրամանաւ Սէրէզի և Սէրֆիչէի մետրապոլիտներն Այնորոզի վանքը գացեր են՝ վանականաց միջեւ եղած անհամաձայնութիւնը մաքանալու և վանական Խորհուրդը վերակազմելու։

ՊՈՒԼԿԱՐ կառավարութիւնը փաստներ հաւաքեց Մանքօլիայի եւ Թուզլայի ծովեզերաց վրայ։

ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ և Թղթատարական վերատեսչութեան բարենորոգմանց յանձնաժողովին անդամ կարգեցաւ Թղթատարական անօրէնի օգնական Ծորճի էֆէնտի։

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ դեսպանն և ուրիշ օտարազգիներ երէկ Պուչուքլի գացին և ներկայ գտնուեցան Ապտիւլլէզագ Էֆ-ի թատերական ներկայացման։

ՀՐԴԵՀ.—Առջի գիշերը ժամ 6 1/2ին ի Կեօքսու տուն մը այրեցաւ։

ՄԱԽՍՈՒՍԷԻ Էֆրէտֆօ շոգենաւով Մուտանիայի ճամբով 45 զինուոր երէկ իրենց ծննդավայրերը զրկուեցան օգափոխութեան համար։

ՄԷՆՏԻՇԷԻ մէջ (Այտըն) ձերբակալուեցան Քէօյլի Ալի և Րէճէպ անուն ոճրագործներ որք բաւական ատենէ ի վեր փախստական էին։

ԿԱՏՂԱԾ ԿԱՏՈՒ.—Լիբանանու մէկ գիւղին մէջ կատղած կատու մը չորս մարդ խածեր է։ Ակռաները չորրորդ մարդուն ոտքին կառչեր են, այնպէս որ կատուին ծնօտի ոսկորները կոտրելով միայն կարելի եղեր է մարդն ազատել։

ԱՒՍՏՐԵԱՆ դեսպանատան Ա. քարտուղար կոմս Քարգովսքի երէկ Վիեննա գնաց։

ՍՈՒՐԻԱԿԱՆ ՏՐԻՊՈԼՍՈՅ նաւահանգստին մէջ մակոյկ մը բռնուեր է որուն մէջ կային մէկ քանի Մարդինի հրացան, րէվոլվէր և վառօդ։

ԳՈՍՈՎԱՅԻ նահանգին դատական քննիչներէն Վիչէն էֆ. Սկիւպ ժամանեց և իր պաշտօնին ձեռնարկեց է։

ԽԱՅՐՍԸՂՁ ԱՏԱՅԻ քարահանքերէ մոյն մէջ առջի իրիկունը բարձր տեղէ քար մը գլորելով, Բէգրօ անուն իտալացի գործաւոր մը գլխէն ծանրապէս վիրաւորուեցաւ։

ԷՏԻՐՆԷԻ մէջ 26 տարեկան Հրեայ մը՝ Մորտոխայօղլու Խաիմ ածելիով մը կոկորդէն ինքզինքը վիրաւորեր է եւ այժմ կ'դարմանուի։ Աղքատութեան հետեւանօք ուզեր է վերջ տալ իր կենաց։

ԿԵՂԾ ԱԿՌԱՆԵՐՈՒ ՎՏԱՆԳԸ.— Էտիրնէի մէջ հրեայ կին մը, որ կեղծ ակռայ ունէր, քունին մէջ կլլեր է ակռաներն, որք կոկորդին մէջ մնացեր են։ Դէր-հազարապետ Տքթ. Արթին, Տքթ. Խանճեան ու Նաում էֆ.-ները թէեւ կոկորդը ծակեր են ակռաներն հանելու, սակայն արդիւնք մը չունենալով, կինը մեռեր է։

ԽԱԲԵԲԱՅՈՒԹԻՒՆ.—Առջի օրը վաթսունամեայ Թրքուհի մը Էյուպի Թուրք աղջկանց վարժարանն երթալով, աշակերտուհիի մը համար ըսաւ թէ տունէն կ'ուզեն։ Աղջիկն առնելով դուրս ելաւ և ճամբան ձեւով մը աղջկան օղերն յափշտակեց, բայց վարժարանին ուսուցիչն որ կասկածներ ունեցած էր անմիջապէս գտնել տուաւ այս խարիբան և յանձնեց ոստիկանութեան։ Օղերը վրայէն գտնուեցաւ։

ՂԱԼԱԹԻՈՅ մէջ առջի գիշերն Ահմէտ անուն անձ մը, որ Էյուպի աղիւսարանաց մէջ գործաւոր է, կռուեցաւ Ռասիմ անուն մարդու մը հետ զոր կռնակէն դաշյնով ծանրապէս վիրաւորեց ու փախաւ։

ԱՆԳԼԻՈՅ Պանքային՝ շաբաթական հաշուեկշռէն կ'երեւի թէ մետաղադրամը պակսած է 409,000, առեւտրական թուղթերն աւելցած են 72,000 եւ պանքատոմսերու պահեստը պակսած է 38,000, որով պահեստից համեմատութիւնն է 52 %. անցեալ շաբթու էր 52.13 %։

ԹՈՄԱՍ ՈՒԻԼՍԸՆ Ընկ. Տարօ շոգենաւը, նաւապետ Մաքքըմ, ընդհանուր վաճառքով Հըլէն հոս հասած, պարպած և Օտեսա ուղեւորած է։

—Իսխօ շոգենաւը, նաւապետ Ռատըլըն, ընդհանուր վաճառքով Հըլէն մեկնած է ամսոյս 7ին և 21ին հոս կ'սպասուի։

ՄՈՍ Ընկ. Մարէօթիս շոգենաւը, նաւապետ Պրաուն, Սեպտ. ի դէպ ի 5ին Լիվրբուլէն հոս կ'սպասուի ընդհանուր վաճառքով։

ՎԵՐՋԻՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ԼՈՆՏՐԱ, 10 Սեպտ.—Պաշտօնական տեղեկագիրք կ'հաստատեն թէ հընդկաստը բաւական սաստկութեամբ կը ճարակի ի Պոմպայ։

ՀՈՄՊՈՒՐԿ.—Ֆրէտէրիք կայսրուհին ի Քրոնպէրկ մեծ հացկերոյթ մը տուաւ ի պատիւ Իտալիոյ թագաւորին և թագուհւոյն։ Օպէրաէզէ գիւղը շքեղապէս լուսազարդուած էր։ Ռւմպէրդօ թագաւորն ու թագուհին իրիկուան պիտի մեկնին։

ԱԹԷՆՔ.— Ժողովուրդը նպաստաւոր ընդունելութիւն կ'ընէ հաշտութեան կնքման մօտալուտ ըլլալու լուրին, եւ պատերազմական գրգռութեան փորձերն անարգելու երեւոյթ ունի։ Շատ կ'խօսուի այն հեռագրոյն վրայ որ կ'ծանուցանէր թէ Թայմզ խմբագրականի մը մէջ խօսիլ կ'դատապարտէ Էթնիքէ Էդէրիան' իբրեւ ճշմարիտ հեղինակ Յունաստանի արդի կործանման։

ՎԱՐԺՈՒՀԻ Կ'ՈՒԶՈՒԻ.—Նիկոմիդիոյ Ազգ. վարժարանաց համար կ'ուզուի երկու դաստիարակ-վարժուհի, որք կարող լինին Կեդր. Ուսումնական Խորհրդոյ կրթական ծրագրոյ (մանկապարտէզի յաջորդող) Տարրական դասընթացքներու պարունակած առարկաներն աւանդել մանկավարժական դրութեամբ։ Գոհացուցիչ ամսական։ Բանակցութեան համար դիմել առ Արժ. Տ. Հմայեակ Քհնյ. Էքսէրճեան յիւսկիւտար Ս. Խաչ եկեղեցի։ (Կնիք) 5—3

ՍԵՂԱՆԱՒՈՐԱԿԱՆ

ՍԱԿԱՐԱՆ ՂԱԼԱԹԻՈՅ

ՓԱԿՈՒՄ		
Օսմ. քոնսօլիտէ Սէրի Դ. Օ. Ո.	24	16 1/2
Ամենէն բարձր գին »	24	17
Ամենէն վար գին »	24	11
Ռումէլիի երկաթ. գոցք ֆր.	117	50
Ամենէն բարձր գին	117	50
Ամենէն վար գին	116	62
ԲԱՑՈՒՄ, 30 Օգոստոս		
Օսմ. Քոնս. Սէրի Դ. Օ. Ո.	24	16
Ռումէլիի երկաթուղի ֆր.	117	50
Օսմանիյէ »	—	—
Ռէժի »	—	—
Օսմ. Պանքա »	15	20
Քրէտի Ժէնէրալ օթթօմ. »	7	07
Երկրագործական Պանքա »	9	
Սօս. Օթ. Շանժ է Վալ. Ա. Ո.	3	15
Օսմ. Ապահ. ընկեր. »	4	09
Թրամուէյ բաժնեթ.	685	—
» ժուիսանս	230	—
Թրամուէյ պարտաթ. ֆր.	496	—
Տէրքօսի Ջուրի ընկ. »	332	50
Քարաֆ Կ. Պոլսոյ »	466	—
ՍԹԻԼԱՆՑ		
Քոնսօլիտէ ութ օրուան Օ. Ո.	3	—
» մէկ ամսուան »	»	—
Ռում. երկ. ութ օրուան »	»	—
» » մէկ ամսուան »	»	—
ԸՆԹԱՑԻՔ ԴՐԱՄՈՑ		
20 Ֆրանքնոց ղրշ.	87	30
Անգլիական ոսկի »	109	38
Բօլ Էմբէռիալ »	89	20
Քրիմիյ »	51	10
Մէճիտիյէ արծաթ »	107	28
Ռուպլի Թղթադրամ Օ. Ո.	8	58
ՓՈԽԱՆԱԿԱԳԻՐ		
Լոնտոն 3 ամիս ղրշ.	109	9/16
Փարիզ 3 » ֆր.	23	08 3/4
Ֆիօրին մանտա »	10	92 1/2

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՍԱԿԱՐԱՆՔ

ԼՈՆՏՈՆ, 10 Սեպտ.		
Օսմ. քոնսօլիտէ Սէրի Ա. Ո.	66	—
» » » Բ. »	41	50
» » » Գ. »	24	50
» Դ. բաց. »	22	63
» Դ. գոց. »	22	75
Փոխառութիւն Գասայայա Դ. Կ.	80	50
» Օսմ. 3 1/2 % »	99	50
Օսմ. Կայս. Պանքա »	14	63
Այտընի երկաթուղի »	16	25
Եգիպտական Միացեալ »	107	50
Անգլ. քոնսօլիտէ Դ. Կ. »	111	—
Հելլենական 5 % »	31	50
Մոնօփոլ հելլենական 4 % »	36	50
Ռանթ » 4 % »	27	—
Պուլկ. փոխառ. 6 % 1888 »	95	25
» Նոր » 6 % 1892 »	94	50
Փոխան. Փարիզի վրայ »	25	36 1/4
Դրամազեղչ »	2	—
ՎԻԵՆՆԱ, 10 Սեպտ.		
Փոխան. Փարիզի վրայ ֆիոր.	47	57
» Լոնտոնի վրայ »	119	85
Ռումէլիի երկաթուղի »	65	10
Օսմ. Ռէժի »	159	—
ՓԱՐԻԶ, 10 Սեպտ.		
Օսմ. քոնս. Սէրի Դ. բաց. ֆր.	22	97
Օսմ. քոնս. Սէրի Դ. գոց. »	23	02
» » » Բ. »	41	50
» » » Գ. »	24	80
Օսմանիէ »	418	—
Ռումէլիի երկաթուղի »	119	50
Օսմ. Ռէժի »	340	—
Օսմ. Կայս. Պանքա »	610	—
Ֆրանս. Ռանթ 3 % »	104	32
Քրէտի Լիոնէ »	[illegible]	—
Պանք տը Բարի »	867	—
Սուէզի բաժնեթուղթ »	3260	—
Իտալական Ռանթ »	94	35
Սպանիական արտաքին »	62	22
Չէք Լոնտոնի վրայ »	25	205
Դրամազեղչ »	2	—
ՊԵՐԼԻՆ, 10 Սեպտ.		
Օսմ. փոխառութիւն 1888 մարք	94	—
Ռումէլիի երկաթուղի »	120	—
Անատ. երկ. պարտաթղթ. »	91	50
Փոխ. Լոնտոնի վրայ 3 ամս. »	20	265

ՏՈՔԹՈՐ Ս. ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ ԵՒ ՈՐԴԻ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՎԿԱՅԵԱԼ ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ—ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺՔ

Հաստատեալ յամին 1852

Նորահնար գործիքի մը միջոցաւ ամենասաստիկ ցաւած ակռաները, մէկ անգամէն վայրկենապէս կը լեցնեն, ցաւով դիմել եւ բուժուած վերադառնալ։ Կատարելագործեալ եղանակաւ, նուրբ, ճաշակաւոր եւ դիմացկուն արհեստական ակռաներ կը պատրաստեն, յար եւ նման բնականին, [illegible] (ըստ տարբերի), ծամող—[illegible], [illegible] երաշխաւորելով։ «Սկորբիթ» կոչուած բերնի հիւանդութիւնը, երեք այցելութեամբ կատարելապէս կը բուժեն, ինչպէս նաեւ թմրեցուցիչ դեղերու, եւ նորահնար աքցաններու միջոցաւ առանց ցաւի ակռահանութիւն։

Թիւ 396 Մեծ-Փողոց Բերա (Եանիի գարեջրատան վրայի յարկը հիւղ Արքունադաշտանց դէմ)։

Գաւառցիները յաճախորդք կրնան դիմել նաեւ իրենց բնակարանը Թիւ 1 նոր բացուած Խրիստոֆէլի փողոց ամէն օր։

Յ. Գ. — Հաւաստելու համար Եւրոպիոյ եւ Ամերիկայի առաջին կարգի ատամնաբոյժերու, ձեռնարկը կ'իրակի օրերն ալ, ինչպէս նաեւ մինչեւ կէս գիշեր հիւանդ կ'ընդունին Բերայի գործատեղինին։

ՀՐԴԵՀԻ ԵՒ ԿԵՆԱՑ ԴԷՄ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՆՈՐԹՀ ԲՐԻԹԻՇ ԷՆՏ ՄԷՐՔԸՆԹԱՅԼ
ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 3,000 000. ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 12,433,000
ՀԱՍՈՅԹ 1895 ՏԱՐՒՈՅ 3,161,300

ՆՈՐԹԸՐՆ ԷՇՈՒՐԸՆՍ
ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 3,000,000. ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 4,671,100
ՀԱՍՈՅԹ 1894 ՏԱՐՒՈՅ 1,245,300

Ընկերութիւնս Պոլսոյ մէջ ունեցած Միացեալ Գործակալութեան միջոցաւ հրդեհի դէմ ամէն կարգի փոխադարձ ապահովութիւններ ի գործ կը դնեն չափաւոր գնով, և իրենց ցոյց տուած դրամական երաշխաւորութեամբ մեծ գումարներ ապահովագրողաց կրնան վստահաբար զիրենք ներկայացնել. նաև իբր ապացոյց իրենց հաստատութեան, միայն հրդեհի ճիւղին համար մինչեւ ցարդ տուած վնասնին 20,000,000 Անգլ. Ոսկին կ'անցնի.

ԾՈՎԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
«ՄԱՐԻԹԱՅՄ»

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 5,000,000 ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ Անգլ. Ոսկի 100,000

Ընկերութիւնը կ'ապահովագրէ շոգենաւուց և առագաստանաւուց մէջի ապրանքներն և դրամածրարները խիստ օգտակար պայմանաւ. Գնոց և այլոց վրայ տեղեկութիւն առնուլ ուղղակի կը հրաւիրուին դիմել Ղալաթիա Մէհմէտ Ալի փաշա խան գետնայարկ թիւ 22 և 22 կը. սենեակներն, առ ԳԱՌՆԻԿ Յ. ՍԵՐՈԲԵԱՆ Գործակալ Կ. Պոլսոյ վերոյիշեալ երեք Ընկերութեանց.

ՆԷՏԻԿ-ՓԱՇԱՅԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ

Բիւզանդիոնի 248 թուոյն մէջ Յ. Գ. Փալագաշեան ստորագրութեամբ «Ընտրութիւն ի Նէտիկ-Փաշա» վերնագրին ներքեւ յօդուած մը կարդացինք, որով յօդուածագիրն նոյն Թաղի Թաղ. Խորհրդոյ նորոգ ընտրութեան առթիւ կատարուած ընտրական գործողութիւնը քննադատելէ յետոյ կ'ամբաստանէ առժամանակեայ Թաղ. Խորհուրդն իր պաշտօնավարութեան մէջ ցոյց տուած ապիկարութեան և թերութեանց համար։ Իբրեւ անդամք նոյն խորհրդոյ, պարտք կ'համարիմք համառօտ բացատրութիւն և հերքում մը տալ յօդուածագրին քննադատութեանց և ամբաստանութեանց։ Գ. Յօդուածագիրը կ'ըսէ թէ ընտրողական ժողովը կազմուած է գրեթէ միմիայն առժամանակեայ Թաղ. Խորհրդոյ անդամներէն. ո՛չ, սխալ է Գ. յօդուածագրին գրածը. գուրսէն եւ երեք անձինք աւելցած են Խորհրդոյ անդամոց թուոյն վրայ, որով կազմուած է ընտրողական ժողովն ընդ նախագահութեամբ Թաղին Գեր. քահանային, ճիշտ ինչպէս օրէնքը կ'տրամադրէ։ Գ. յօդուածագիրը կ'ըսէ թէ առանց Թաղին ընտրողաց ցանկը պատրաստելու ընտրելեաց ցանկը պատրաստուած եւ տպագրելով ցրուած է ընտրողաց, փութայ պնդութեամբ ընտրութիւնը կատարելու համար. Դարձեալ սխալ է յօդուածագրին գրածն. ընտրողաց և ընտրելեաց ցանկերը միանգամայն ութ օր յառաջ պատրաստուած և կախուած են եկեղեցւոյ գաւթին մէջ. Յօդուածագիրը կ'ըսէ թէ ընտրելեաց ցանկին հետ ընտրողաց ցանկն ալ պէտք էր ղրկել ընտրողաց, իւրաքանչիւրին մէկ կառավարելու համար. Գ. յօդուածագրին այս պահանջը նոր և անօրինակ խնդիր մ'է, զոր Սահմանադրութեան Վերաքննիչ Յանձնաժողովին ուշադրութեան ներկայել աւելի բանաւոր է, քան Նէտիկ-փաշայի ընտրողական ժողովոյն։

Գ. յօդուածագիրը կ'ըսէ թէ առժամանակեայ Թաղ. Խորհուրդն իր ապիկարութեան պատճառաւ չկրնալով այսպիսի կարեւոր Թաղի մը գործերը անտեսել և կառավարել, ամսական 600 հարիւր դահեկանի պարտք մը բեռցուցած է Թաղ. սնտուկին վրայ, թէ կասկէ մը դպրոցին յատկացեալ ամսական 800 դահ.ն 300ի իջուցած է և չենք գիտեր թէ Գ. յօդուածագիրն ուսկից քաղած է այս տեղեկութիւնները։ Առժամանակեայ Թաղ. Խորհուրդը մարտ 15ին պաշտօն ստանձնած ատեն Թաղ. սնտուկին մէջ կուտ մը չկար և ընդհակառակը բաւական ալ պարտք մնացած էր. եկեղեցին ամսական 360 դահ. եկամուտի փոխարէն 3500-4000 դահ. անգնդրելի ծախք մը ունէր, եւ ներկայ տնտեսական տագնապի ժամանակ այս ծախքը դոցել դժուար բան էր. առժամանակեայ Թաղ. Խորհուրդը պաշտօն ստանձնած պահուն այս էր Թաղին եկեղեցւոյ վիճակն, որոյ համար կարծենք գլխաւորապէս նախորդ Թաղ. Խորհուրդը պաշտօնէ կ'ձեռնար. և որոյ համար Թաղին շատ մը երեւելի և անխոնջ Թաղեցիներն հրաժեշտ կուտային առժամանակեայ Խորհրդոյ մէջ մտնելէ, իրենց ուղղուած խնդիր և յորդորներն այդ վայրկեանին մերժելով. Իրաց այս վիճակին մէջ առժամանակեայ Թաղ. Խորհուրդը պաշտօն ստանձնեց և առանց վհատելու լուրջ ջանքեր գործելով և աշխատելով կառավարեց թէ դպրոցն և թէ եկեղեցին, մնացորդ պարտքերը վճարեց, դպրոցին համար լաւ հոգաբարձութիւն մը կազմեց եւ դպրոցները բարեկարգել ջանաց. այս ամէն գործողութեանց մէջ ո՛չ թէ 600 դահ., այլ մէկ դահ. իսկ Թաղ. սնտուկին վրայ պարտք չթողուց. Գալով կասկէ 800 դահ. ամսավճարն 300ի իջեցնելու խնդրոյն, այս եւ մնացածին էլերօւ է թէ Թաղ. Խորհրդարանի պատէն կախուած ուրիշ կտակագիրներու մէջ հաս մ'ալ կայ, որոյ ի հաշիւ 800 դահ. ամսավճար մը յատկացեալ է դպրոցին, բայց գիտնալու է որ ո՛չ այս եւ ո՛չ միւս կտակները, դրամագլուխները ժամանակին անշարժ կալուածի կամ տոկոսի արկուած չեն. այլ այդ դրամներն ամէնն ալ եկեղեցւոյ և դպրոցի շինութեան համար ծախսուած են. և սահմանուած է եկեղեցւոյ պատահական եկամուտներով նոյն կտակաց տրամադրութիւնը գործադրել. այսպէս ըրած են եկող գացող Թաղ. Խորհուրդներն, այնպէս ըրած է նաև առժամանակեայ Խորհուրդն. ուրիշ տարբեր բան մը չէր կրնար ընել։

Աւելորդ կ'համարինք այս մասին ուրիշ երկարաբանութիւններ ընել. սա չափը միայն բաւ է ըսել թէ Գ. Փալագաշեանին յօդուածն, ազնուութեան, բարեմտութեան արդիւնք չէ, նպատակ ունենալով Թաղին ընտրողները մոլորել առժամանակեայ Թաղ. Խորհրդոյ դէմ ներկայ ընտրութեան ժամուն. ապա թէ ո՛չ Գ. Փալագաշեան ինչո՞ւ լուռ մնաց, ցած է 5-ամիսէ ի վեր առժամանակեային գործած այդ չեղծմանց առջեւ։

Անդամք յարգանօք
Առժամանակեայ Թաղ. Խորհրդոյ
ՄԿՐՏԻՉ ԽԱՉԻԿԵԱՆ Մ. ԻԼՎԱՆԵԱՆ

Յ. Թ. ՀԻՆԴԼԵԱՆ
ԴԻՒՐԻՆ ԵԶԱՆԱԿ
Ֆրանսերէն ընթերցանութեան և գրագրութեան
Գին 2 ղրուշ

Յարգոյ Դաստիարակաց մասնաւոր ուշադրութեան կ'յանձնենք այս նոր Բերական-Ընթերցարանն ... որ շատ հեշտ եւ դանդաղ կ'ուսուցանէ ընթերցանութիւն. Աշակերտն ամէնէն իսկ, յայնքն տառերը ճանչնալ սկսելու վայրկենէն մինչեւ թառով կ'վարժուի նաև գրութեան. Համակերպ չլինակի դրութեամբ այս դասագիրքը կը պատրաստէ աշակերտը հեշտիւ մտնելու Ֆրանսերէն լեզուի ուսուցման համար երկասիրողին պատրաստած միւս դասագրքերուն, ամէնքն ալ Տարրական Նախակրթարանի կրգ Թաքան ծրագրին ոգւոյն և պահանջման համաձայն։ 10—2

ԱՌՈՂՋՈՒԹԻՒՆ—ՈՅԺ—ԿԱՐՈՂ

ՖՈՍՖՈՏԻՆ ՏՔԴ. ԼԱԼՈՐԻ.— Վերջին 25 տարուան մէջ ապացուցուած է թէ այս ՖՈՍՖՈՐԱԿԱՆ ՄԻԱԿ ԴԱՐՄԱՆՆ է ցարդ գտնուած, կատարելապէս բուժելու ուղեղի հիւծութիւններ, անզգայութիւն, քնատութիւն, զառանցանք, ամսական կարողութեան վաղահաս կորուստ, եւ ոյժերու կորուստէն յառաջ եկած ամէն գործարանական խանգարում։ Կը բուժէ դժուարամարսութիւն, Ջղային եւ սրտի, լեարդի եւ երիկամանց հիւանդութիւնները, արեան շրջանի խանգարումները, հիւծութիւնն եւ սպառումը. կը կասեցնէ ոյժերու կորուստն որ յառաջ եկած է ս եւ է պատճառէ. Ջղային տկարութեանց հետեւանօք մէջ այս դեղին ազդեցութիւնն անմիջական եւ հաստատուն է, Մելամաղձութեան ախտաւորք կ'անհետանան հրաշալի արագութեամբ մը։ ՏՔԴ. ԼԱԼՈՐԻ ՖՈՍՖՈՏԻՆԸ ջղային հիւթ եւ ուղեղային գոյացութիւնը կը սնուցէ, արեան մէջ մուծանելով ելեկտրական տարրը, Ֆոսֆորն, որ ուղեղին կենդանական գոյացութիւնն է։ Կորովը կը կենդանացնէ մարդկային գրութեան մէջ, մարմնոյն եւ մտքին տալով առողջ առողջութիւն, նոյնպէս կարելի է պարտականութիւնները կատարել վստահութեամբ և գոհունակութեամբ։ Ախորժակը կ'աւելցնէ, կը զտէ և կը ճոխացնէ արիւնն եւ նոր ոյժ մը կուտայ ուղեղին, ջղային գրութեան եւ մկանանց։ Վերանորոգիչ ազդեցութիւնը կը տեսնուի գործածման առաջին օրէն իսկ, մտաւոր կարողութեանց յաւելմամբ և բարօրութեան զգացմամբ ... իր վարժութիւնն հիւանդը շատ կը կորսնցնէ։ Մարսողութիւնը վերանորոգուած, ախորժակն հրաշալի կերպով կ'աւելնայ։ Ծաղիք կանոնաւորապէս կը գործեն։ Դէմքը կը սկսի լենալ, շրթունքը կը գունաւորին, աչքը շողուն, մորթը պայծառ գոյն մը կ'առնու, մազերն ոյժ կը ստանան։ Զգուշացէք նմանութիւններէն։ Տքդ. Լալորի Ֆոսֆոտինը պարունակող ամէն շիշերուն մէջ ... կառավարութեան դրոշմը կը կրեն սա բառերով Dr. Lalor's Phosphodyne London England վրան փորագրուած։ Այս դեղին յաջողութիւնն յառաջ բերած է բազմաթիւ վտանգաւոր եւ վնասակար կեղծիքներ։ Մեծ եւ փոքրաքանակ կը վաճառուի Թուրքիոյ եւ Պուլկարիոյ ներկայացուցչին քով, Մ. ԷՏՄՈՒՆՏ ԴԱՐՈՒՆԱ, Անգլ. Ընդհանուր մթերանոց, Վոյվոտա պահակատանին քով, Ղալաթիա-Տիւլլիւթիւմլէրներու կայ ... րանը, թիւ 95 եւ 97։

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ
Գ. ԳԱԲՐԻԷԼԵԱՆ

Պատիւ ունի ծանուցանել որ ամէն օր մինչեւ կէսօր կը գտնուի նախկին ... Սկիւտարի շուկան Մահքեմէ փողոց պարսիկ ծխախոտավաճառի վերնայարկը։ Կէսօրէն վերջ Բերա Կալաթա-Սէրայի լարժարանին դիմաց թիւ 200 արարկման Ա. յարկ թիւ 3։ Վկայական եւ ծանօթ ատամնաբոյժի յանձնեալ ... ատամնաբուժական ամէն գործողութիւնք ի հարկին թմրեցուցիչ գործով։ Նոր դրութեամբ կը պատրաստէ ոսկի եւ ... առանց քիմքի ... արհեստական ամէն ձեւ ակռայ։ ... հիւանդաց ... գործողութեանց կատարելութենէն։ ... 41—53

Հիւանդանոցներու համար յօդուած կամ նամակ ղրկողներէն կ'խնդրենք որ թուղթին միայն մէկ կողմին վրայ գրեն։ Երկու երեսին վրայ գրուածները չպիտի ... եւ ...

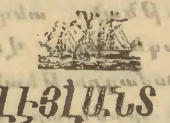

ՖՐԵՏ. ԼԷՅԼԱՆՏ ԵՒ ԸՆԿ.
ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Լիվըրփուլի և Սեւ-Ծովու միջեւ բանող շոգենաւեր

Անուանք	Թօնօ	Անուանք	Թօնօ
Վիքթորեան	10500	Ֆլավեան	3500
Առմէնեան	10500	Էճիբշիըն	3500
Բէսթրեան	10500	Բոլիվեան	3000
Լանքաստրեան	9000	Ալճէրեան	2500
Ֆիլատէլֆեա	9000	Արապեան	3500
Կօլոմպեան	8000	Աթէնեան	2500
Ծէրճեան	8000	Անատոլեան	2500
Պօստոնեան	8000	Ալճազիրեան	2500
Ֆլորիտեան	8000	Լէպանեան	2000
Ծալէրնեան	3700	Մինհօ	800
Վալոնեան	3700	Օրօրոօ	800
Ֆլամինեան	3700	Լիմայօն	800
Ֆապեան	3500		

Ապրանքատէրերէն կ'խնդրուի իրենց ապրանքն այլուր փոխադրելու կամ Ղալաթիա մաքսատունէն հանելու համար իրենց հրահանգը գրել շոգենաւին ժամանումէն 24 ժամ յառաջ։
Աւելի տեղեկութեանց համար դիմել առ ԷՏՎԱՐ ԼԱՖՈՆՏԷՆ
Մէհմէտ Ալի փաշա խան, թիւ 1
Ղալաթիա

ՔՐԷՏԻ ԼԻՈՆԷ
ԱՆԱՆՈՒՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ԴՐԱՄԱԳԼ. 200 ՄԻԼԻՈՆ ՖՐԱՆՔ
Հաշուեկշիռ ի 31 Օգոստ. 1897

ԳՈՅՔ

	Ֆր.
Պատրաստ դրամ ձեռնատ կին և պանքաներուն մէջ	110,968,869.03
Առեւտր. թուղթեր	634,734,583.11
Որբոց	161,063,481.16
Ընթացիկ հաշիւք	810,783,773.67
Երաշխաւորութեամբ փոխատուութիւնք	111,364,518.32
Բաժնեթուղթ, մուրհակ, պարտաթուղթ և պետական արժեթուղթ	11,488,793.94
Անշարժ կալուած	30,000,000 »
Զանազան հաշիւներ	18,335,627.28
	1,388,739,646.51

ՊԱՐՏՔ

Աւանդ դրամ և ի տես մուրհակ	440,163,399.51
Ընթացիկ հաշիւք	483,545,042.49
Ընդունուած փոխանակագիրք	119,465,561.27
Պայմանաժամով մուրհակ	57,530,888.33
Զանազան հաշիւներ	48,034,754.71
Պահեստք	40,000,000 »
Դրամագլուխ	200,000,000 »
	1,338,739,646.51

Հաշուեսաւորներուն յար և նման է։
Նախագահ Վարչ. Խորհրդոյ Ընդհ. Տնօրէն
ՀԱՆՐԻ ԺԵՐՄԷՆ Ա. ՄԱԶԵՐՈԱ

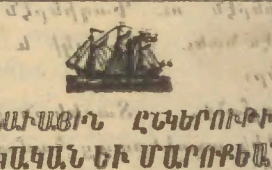

ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՒ ՄԱՐՈԹԵԱՆ
Ն. ԲԱՔԷ ԵՒ ԸՆԿ.
Պոլսոյ և Պօլիսոյ միջեւ կանոնաւոր բանող
Ա. կարգ 245 ֆրանք
Բ. » 175 »
Ուղեւորութեան և այլ տեղեկութեանց համար
Դիմել առ գործակալ
ԹԻՒՐՈՒՔ ԸՍՏՈՒԿ
Մումհանէ Թիւղ թ. 1

ԱՐՏՕՆԱՏԷՐ ԲՈՒԶԱՆԴ ՔԷՉԵԱՆ
ԻՏՊԱՐԱՆ «ԲՈՒԶԱՆԴԻՈՆ» ՕՐԱԳՐՈՅ
Կ. Պոլիս, Nº 38, Պօղոս Ալի ...

ԹԵՐԹՕՆ «ԲՈՒԶԱՆԴԻՈՆ»Ի (74)

ԺՈՐԺ ՕՆԷ
ԿԵՆԱՑ ՊԱՅՔԱՐՆԵՐԸ
ՏՈՔԹՈՐ ՌԱՄՕ

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

—Ո՞ւր ես, հայրիկ։

—Աչ. սիրունիկս, հայրդ չէ, ըսաւ Թալվան, բայց հոս էր վայրկեան մ'առաջ...

Դժնատի աղջկան դէմքին արտայայտութիւնը նորէն լուրջ, վշտագին եղաւ, գլուխը թուալեց բարձին վրայ, նո՛յն յաւաքին շարժումով, և մինչեւ իրբեւ վհատած։

—Ո՛հ, կնքահայր իմ, դո՞ւն ես. Շնորհակալ եմ, կնքահայր...

Իր լեզուն այնքան տխուր էր, անոր բացակայութիւնն հաստատելով, որ Թալվան սարսռաց. Իրեն այնպէս թուեցաւ թէ տղան ինքզինք լքել, ու բացքեալ դատապարտուած կ'զգար և թէ մահուան ոգին արդէն կը տարածուէր անոր վրայ։ Դէպի անկողինը ծռեցաւ և ցած ձայնով ըսաւ.

—Նորէն պիտի գայ, աղջիկս, կը խոստանամ քեզ. Պիտի ըսեմ իրեն թէ զինքը կ'սպասէիր. և նորէն պիտի գայ...

Աղջիկն մեղմիւ շարժեց իր հեք նիհարած գլուխը, և մեկար ձայնով մը ըսաւ.

—Այո՛, կնքահայր իմ, այո՛. շատ բարի ես, կնքահայր իմ...

Ցեմարգարայժն զգաց որ եթէ վայրկեան մ'ալ մնար, այլեւս պիտի չկրնար զսպել իր ներսի խանդաղատանքը։ Մեղմիւ համբուրեց աղջկան ճակատէն և ըսաւ անոր.

—Քնանա՛ որ քնանաս, սիրունիկս։ Աւրիէն չպատասխանեց և աչքերը գոցեց։ Թալվան, որպէս զի չխառնէ անոր քունը, մատներուն ծայրովը հասաւ նրբանցքն և Ռամոյի դրասենեակն իջաւ։ Խորապէս յուզուած էր, բայց ո՛չ անհանգիստ, մտածելով այն խօսակցութեան վրայ զոր պիտի ունենար իր վաղեմի բարեկամին հետ։ Երկար ատենէ ի վեր, թէպէտ անոր բուռն յասկոտութեանց դէմ սիրտը քաջացուցած էր, սակայն վշտին դէմ ահա կը մնար։ Եւ ի՜նչ վիշտ էր անոր վիշտն։ Այս մեծ միտքն ազնիւ ... աւելի պիտի վշտակէր։ Այսպիսի զգայուն ուղեղի մը ընդունած անդրադարձութեան բոլոր չէյլերը կը տատանէին։ Թալվան ... եկած ատենը, Տոքթորը գտած էր վճռական ստանձնառութեան պաշտօնէ հեռի, իրենց բուռն ... բանութենէն հեռու, բարկութեան մէջ ինկած պիտի գտնէր եթէ ոչ ուժասպառութեան մէջ։

Թալվան սանդուղէն վար իջած էր, Ռամոյի դրասենեկին կը մտնէր, և մտատանջութեամբ, մէջնորմին միւս կողմէն կարծեց լսել հզօր ձայն մը որ անընդհատ կը խօսէր, իբր թէ ճառ մը կ'արտասանէր։ Վախցաւ։ Դաղ քրտինք մը պատեց ճակատը։ Իր բարեկամը խենթեցա՞ծ էր արդեօք։ Յանկարծ դուռը բացաւ, և տեսաւ որ Տոքթորն իր թիկնաթոռին մէջ նստած, դրասեղանին յայնութեամբ իր աշխատ... կերտէն բաժնուած, հանդարտ այլ ... և իր բովանդակ մտքին ու մտածութեան մէջ ... եզրակացութիւնները տուն կուտար անոր։ Իր աշխատութիւնը չընդհատեց իբր թէ հպարտ ... խութիւն մը կ'զգար իր բովանդակ կարողը ի հանդէսի ... քեւ որ այնքան տկար տեսած էր զինքը։

Ռոպէր, տխուր և մտահոգ, իր ակնարկները կը թափառեցնէր Ռամոյէն Թալվանի և փոխադարձաբար, ջանալով գտնել լուծումն այն առեղծուածին զոր չէին բացատրեր իրեն։ վերջին պատահարութիւնները տղեկ թղթին վրայ, և գրիչը վար դնելով, պահ մ'անշարժ մնաց երկու մարդոց միջեւ որք լուռ կը մնային։ Երբեք այսքան ծանր յաւեւթեան մը չէր հանդուրժած։ Երբեք այսպիսի նեղութիւն մը չէր կրած։ Փոխանակ այն պարզութեան ... որ սովորաբար գոյութիւն ունէին երկու բարեկամներուն միջեւ, հիմա նեղութիւն մը և յեղակարծ պաղութիւն մը կային։ Ի՞նչ պատահած էր։ Ի՞նչ բանի վերագրել այս յեղակարծ փոփոխութիւնը։ Աւրիէնի հիւանդութիւնն անոր պատճա՞ռն էր թէ արդիւնքը։ Իրեն անկարելի երեւցաւ տունէն դուրս ելնել, իր տունը դառնալ և թողուլ որ բովանդակ գիշերն անցնի, առանց լուսաբանութիւն մը ձեռք բերելու։

Նոյն պահուն Ռամօ դուռ կ'ելնէր։ Ռոպէր հասկցաւ կը ներէր զայն եւ թէ վարպետը պիտի ճամբէր զինքը։ Վախն ի վախս անոր մօտեցաւ։ Աղաչ բարով ըսելու։ Ամէն օր, Ռամօ, սիրալիր վայելչութեամբ մը, ձեռքն իր աշկերտին կը կարկառէր և քանի մը սիրալիր խօսքեր կ'ուղղէր անոր։ Այս անգամ շատացաւ գլուխը ծռելով և խուլ ձայնով մ'ըսելով. «Բարի երեկոյ»։ Թալվանի դրկախառնութիւնն, ընդհակառակն, սովորականէն աւելի ջերմագին և աւելի ջլայլինդ եղաւ։ Այն ատեն, Ռոպէր մեծ յարգանօք, ողջունեց իր վարպետն և դէպի դուռը գլխելով դուրս ելաւ։

Երկու մարդիկ, առանձին մնալով, դէմառդէմ նստան։ Թալվանի առաջին ակնարկն ուղղուած էր դէպի սեղանն, որոյ վրայ ժամ մ'առաջ դրուած էր կարմիր պիտակով փոքրիկ սրուակը։ Հիմակ սրուակն անյայտ եղած էր։ Բայց Տոքթորն արդեօք իր վրա՞յ պահած էր զայն եթէ ոչ նորէն պահարանը դրած էր։ Իր անսլժան խորհուրդէն կը հրաժարէ՞ր եթէ ոչ կը յետաձգէր զայն աւելի յարմար ատենի մը ու ապահովապէս ի գործ դնելու համար։ Այնպէս թուեցաւ թէ Ռամօ իր բարեկամին մտածութեան մէջ կը կարդար։ Հեգնական ծաղր մը կարկառեց իր շրթունքը, հերամթափ ճառ կամը ծռեց և ըսաւ.

—Մտովի կը հարցնես տարակուսութեամբ թէ ի՞նչ եղած է թրուսիական թթուատի փոքրիկ շիշն որ քիչ մ'առաջ հոս էր։ Պիտի ապահովեմ զքեզ. ընկալուծարանին մէջ է, ուր ես իրիկուն կէսը ժամ վերջը ... բոլոր հոգերէ ազատած պիտի գտնէի զիս։ Ալ գիտեցիր զիս մղող գործածելու անողոքելութեան պատճառը ... տուած էր զայն... Հիմա, վերջացաւ։ դրդուած իմ։ Իրաց վիճակը պաղարեամբ կը տեսնեմ և անոր դիմագրելու քաջութիւն կ'զգամ։ Վայրկենական տկարութիւն մը ունեցայ... Ո՛վ որ չէ ունեցած երբեք այսպիսի տկարութիւն մը, թող արհամարհէ զիս։

Թալվան անոր ձեռքէն բռնեց եւ սեղմեց, գրեթէ ջղաձգական զգայականութեամբ։ Ո՛րքան անգամ ծանրութիւն մը պակասած էր կուրծքին վրայէն։ Հօր ու աղջկան միջեւ բռնուած, երկուքին համար մեծ հաւատարապէս մտատանջ, չկրնալով անջատել զանոնք իր սիրոյն մէջ, բովանդակ երեկոյն իր ... կրած էր սրտի ցաւագին տառապանքներ, կեղծաւորապէս, գէթ մէկ կողմէն, նուաստացած էր։ Իր դէմքն այնպիսի գոհունակութիւն մը արտայայտեց, որ Ռամօ ի գութ խանդաղատեցաւ։

Թարգմանեց Բ. Մ. ՓՈՔԱՃԵԱՆ (Շար.)